

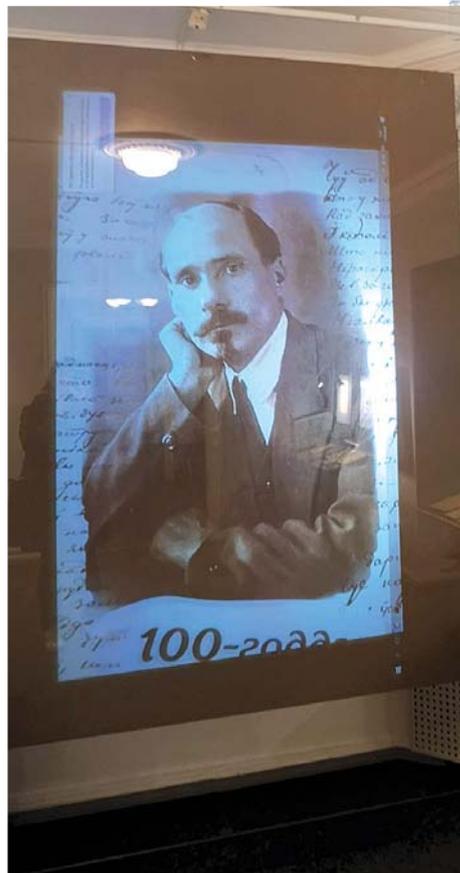
“Мой родны кут”

Не толькі ўсю прыгажуню-Беларусь, не толькі твая мясціны, з якімі лёс звязаў Песняра нашай зямлі Якуба Коласа праз жыццё, ён мог назваць так ласкава і пяшчотна: “Мой родны кут, як ты мне мілы...” Родным яму да скону быў і яго апошні прытулак у ціхім доме, творчым гняздзе народнага пісьменніка, які месціцца побач з Нацыянальнай акадэміяй навук краіны. Цяпер у Доме Коласа чакаюцца юбілейныя ўрачыстасці...

Фота Наталлі ОВАД

ст. 2

Экспанаты музея.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Соцыум

КАМПЕНСАЦЫІ І ГАРАНТЫІ, АБО ЯК АБАРАНИЦЬ МАСТАЦТВА?

Ці адрозніваюцца прынцыпы дзейнасці творчага аб’яднання шведскіх мастакоў ад падобнага ў Беларусі?

ст. 5

Суботнія сустрэчы

ЗВЯЗАЛІ ФІЗІКУ З ГАРМОНІЯЙ

Мінскаму дзяржаўнаму музычнаму каледжу імя М. Глінкі — 95 гадоў. Як жыве сёння юбіляр, распавядае яго кіраўнік

ст. 6

а“К”но ў свет

КУЛЬТУРА ПАМЯЦІ ВАЙНЫ І МІР ПАКАЯННЯ

Наш карэспандэнт наведаў сучасны музейны аб’ект Берліна і Дрэздэна, прысвечаныя жахліваму перыяду ў гісторыі чалавецтва

ст. 13

9 171 194 478 007 19 048

“Мой родны кут”

(Заканчэнне. Пачатак на старонцы 1.)

Як паведамілі “К” у Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа, 4 снежня 2019 года ў ім адзначаецца юбілейная дата — 60 гадоў з моманту адкрыцця першай экспазіцыі.

За час існавання музея зроблена вялікая работа па даследаванні жыцця і творчасці народнага паэта Беларусі, па ўшанаванні памяці Якуба Коласа не толькі на яго радзіме, але і далёка за яе межамі.

Музей Якуба Коласа быў створаны Пастановай ЦК КПБ і Савета Міністраў БССР “Аб увекавечанні памяці народнага паэта БССР Якуба Коласа (Канстанціна Міхайлавіча Міцкевіча)” у жніўні 1956-га, пасля смерці народнага паэта Беларусі. У доме, дзе жыў пісьменнік з сям’ёй з канца 1944-га да сваёй смерці, было вырашана зрабіць музей, арганізацыя якога займаўся старэйшы сын Якуба Коласа Данила Канстанцінавіч Міцкевіч. Для наведвальнікаў музей адкрыў свае дзверы 4 снежня 1959 года. Дзвухпавярховы дом, створаны паводле праекта архітэктара Георгія Заборскага, і прылеглы сад, размешчаны на тэрыторыі Акадэміі навук Беларусі. На сёння музей мае дзевяць экспазіцыйных залаў, у дзвяно захаваны прыжыццёвы інтэр’ер пакояў — кабінета і спальні. У астатніх залах дэманструюцца мэбля і рэчы, якімі карыстаўся паэт на працягу апошніх гадоў свайго жыцця. Музей таксама мае філіял “Мікалаеўшчына” на радзіме Якуба Коласа ў Стаўбцоўскім раёне Мінскай вобласці.

Да юбілею музея была падрыхтавана сумесная з калекцыянерам Уладзімірам Ліхадзедавым выстава “Песняры зямлі беларускай. Міцкевічы: ад Адама да Канстанціна”. Якуб Колас пісаў: “Адам Міцкевіч адзін з геніяльных славянскіх паэтаў. Па ахопу ўсеабдымнага таленту, па яго шыршыні Адам Міцкевіч па справядлівасці займае адно з першых месцаў сярод паэтаў-геніяў”. Наглядзячы на тое, што два таленты, народжаныя на Беларусі ў розныя стагоддзі, карысталіся рознымі мовамі, ім абодвум удалося ўваасабіць геній мясцовага духу ў сваіх лірычных эпохах. Адам Міцкевіч у нейкі момант вымушана пакінуў радзіму, Канстанцін Міцкевіч (Якуб Колас) быў укаранены ў родную зямлю, але і адзін, і другі чэргалі натхненне ў духоўнай і матэрыяльнай спадчыне беларусаў.

Фота Наталлі ОВАД

20 снежня ў Пінску — Культурнай сталіцы Беларусі 2019 года — адбудзецца ўрачыстая цырымонія закрыцця маштабнай рэспубліканскай акцыі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ

Як распавяла “К” за гадзца сектарам культуры Пінскага гарвыканкама Тамара Дземідзенка, на знаковым для ўсіх пінчан мерапрыемстве чакаецца выступленне калектываў як з Пінска, так і з усёй Беларусі. У прыватнасці, адбудзецца выступленне Беларускага дзяржаўнага ансамбля “Песняры” ды некаторых іншых айчынных эстрадных “зорак”. Акрамя таго, чакаецца і прыезд дэлегацыі з Ліды. Як вядома, менавіта гэты горад Гродзенскай вобласці ў наступным годзе быў абраны для далейшага нясення годнага статусу Культурнай сталіцы Беларусі — 2020.

Па планах, у рамках акцыі ў Лідзе будуць рэалізаваны шматлікія праекты, сярод якіх музейна-асветніцкі праект “Замак Гедыміна — сведка мінуўшчыны”, маладзёжны фестываль андэграўнднага мастацтва

Першы месяц зімы ў Віцебску традыцыйна пройдзе пад гукі класічнай музыкі. Міжнародны музычны фестываль імя І.Салярцінскага ўжо ў 31-шы раз запрашае ўсіх прыхільнікаў мастацтва. Знакавая падзея, што стварае культурны імідж горада, адбудзецца з 3 па 18 снежня ў зале Віцебскай абласной філармоніі.

Насычаным будзе ўжо самы першы фестывальны дзень. Адкрые форум струнных квартэт “Акадэмія камернай музыкі”. Гісторыя ансамбля вядзе адлік з 2012 года, калі вядучыя артысты аркестра MusicAeterna аб’ядналіся з мэтай стварэння “калектыва ў калектыве”. Ансамбль з поспехам выступае на прэстыжных канцэртных пляцоўках, сярод якіх лон-

Вынікі пінскага крэатыву

Фота з сайта bel.polesse.by

тва “Нетыпічны PARADIS”, абласны фестываль маладзёжных субкультур “Маладзевая хваля”, адкрыты фестываль-конкурс мастацкай творчасці “Арт-тэрыторыя” і іншыя значныя культурныя мерапрыемствы. Што да самога Пінска, дык, як адзначылі “К” у мясцовым гарвыканкаме, на сёння ў Культурнай сталіцы Беларусі адбылося прыкладна 400 адметных як рэгіянальных, так і рэспубліканскіх мерапрыемстваў — сцэнічных канцэртаў, тэатральных пастановак, музейных імпрэзаў і форуму, якія дапамаглі многім беларусам спазнаць і раскрыць культурную самабытнасць Пінска і зразумець усю разнастайнасць і шматграннасць мясцовых самабытных традыцый.

Сярод іншага, былі зладжаны фестывалі арганнай і

духоўнай музыкі, бардаўскай песні, міжнародны фестываль духавых аркестраў. Таксама гэтым летам у горадзе прайшлі адраджаны фестываль самадзейнай творчасці “Світанкі над Пінай” і фестываль вулічнай творчасці “Скрыжаванне” ў рамках доўгатэрміновага праекта “Пінская пешаходка”. Акрамя таго, на асабліва значных помніках даўняй з’явілася міжнароднае абазначэнне гэтых аб’ектаў — QR-коды, а музей Беларускага Палесся падрыхтаваў серыю выставаў “Таямніцы пінскай зямлі”.

Не магу не згадаць і пра яшчэ адзін факт, які датычыць сталіцы Беларускага Палесся. Днямі ў Пінску быў адкрыты набор навуэнцаў — у першую чаргу тых, хто цікавіцца рамесніцкай справай, — у майстэрню

мясцовага майстра Руслана Макаравіча. Як плануецца, выпускнікі творчай майстэрні змогуць не толькі рэстаўраваць або рамантаваць розныя струнныя інструменты, але і ствараць іх самі.

Нагадаем, культурны праект па адкрыцці майстэрні струнных інструментаў у Пінску ўваасоблены ў 2019 годзе па распараджэнні Прэзідэнта Беларусі пры падтрымцы Міністэрства культуры краіны, а таксама абласной і гарадской адміністрацый. Ацэнт у майстэрні, як ужо неаднаразова пісала наша газета, зроблены на балагайкі і беларускія домры. Так што зусім хутка ў Пінску пачнецца адкаўчыць і творчы працэс. За ягонымі вынікамі абавязкова будзе сачыць і паведамляць “К”.

Музычная гравітацыя

данскі Уігмор-хол і Берлінская філармонія.

За гадзіну да пачатку гэтага канцэрта ў фазе адкрыцця выстава плаката студэнтаў кафедры дызайну і моды Віцебскага дзяржаўнага тэхналагічнага ўніверсітэта. Дадзены праект праводзіцца ў рамках фестывалю ўжо ў чацвёрты раз, дазваляючы маладому пакаленню мастакоў ствараць унікальныя працы, натхнёныя акадэмічнай музыкай розных эпох. Выстава “Тулня ў класіку. Гравітацыя” ўсталюе прыяцельныя паміж музыкай і сучасным візуальным мастацтвам. Убачыць “музыку ў колеры” можна да 11 снежня.

Традыцыйным стала на фестывалі выступленне вы-

кладчыкаў і навуэнцаў Віцебскага дзяржаўнага музычнага каледжа, які таксама носяць імя нашага славуэтага земляка — музыканта Івана Салярцінскага. Уваход на гэты канцэрт, які адбудзецца ў зале навукальнай установы за некалькі гадзін да ўрачыстага адкрыцця фестывалю, вольны.

Сярод іншых разначак свята — беларуская прэм’ера “Імшы з Бузасла Айрэса” аргенцінскага кампазітара Марціна Палмера. Аўтар, натхнёны музыкай Астара Пяцолы, злучыў традыцыйнае каталіцкае богаслужэнне са стылістычнымі асаблівасцямі новага танга і ў поўнай меры выкарыстаў свае прафесійныя навыкі хормайстара і аранжыроўшчыка. На прэм’еры ён выканае партыю фартэпіяна.

Сярод салістаў, якія далучацца да хоры і аркестра, будзе і Андрэй Сівакоў, які іграе на бандэоне.

Прыездзе і заўсёднымі ўдзельнік фестывалю — ансамбль салістаў “Класік-Авангард” з новай праграмай “Тя Канчэлі. Партрэт з сябрамі”. У якасці “сяброў” будзе твора Арва Пярта, Валянціна Сільвестрава, Альфрэда Шнітке.

Закрыццём фестывалю стане канцэрт Дзяржаўнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Беларусі пад кіраўніцтвам Аляксандра Ансімава, за якім сыграе знаны беларускі піяніст, лаўрэат найскладанага Міжнароднага конкурсу імя П.Чайкоўскага Андрэй Паначэўны, які апошнім часам жыве і працуе ў Амерыцы. Дарчы, на сцэне Віцебскай філармоніі Першы фартэпіянны канцэрт П. Чайкоўскага прагучыць упершыню. А колкі іншых цікавых вечароў вас чакае!

Вікторыя АВИК

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЕВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛІА ДАСУЖА (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Знасанаванні — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Адказны сакратар — Юрый КАРПЕНКА; рэдактары аддзелаў: Надзея БУНЦЭВІЧ, Юлія РАПІН; аглядальнікі рэдакцыі: Дар’я АМІЛЬКОВІЧ, Алег КІМАЎ, Надзея КУВШЫК, Антон РУДАК, Ілья СВІРІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; спецыяльны карэспандант: Пётр ВАСІЛЕЎСКІ, карэспандант: Валянціна КРАСОЎСКАЯ; мастацкі рэдактар — Наталля ОВАД; карэктар — Таціяна ПАШЭНЬКА. Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kult@kimpress.by. Адрас: рэдакцыя: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адрас: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Радацыйна-выдавешкая ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”. Дырэктар — СЛАБОДЗІН Ірына Аляксееўна; першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35. Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, паштарны адрас (імя першага, дзю выдчы, кім і калі выданы нумар, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтары рэагуюць на рэзюмю і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. *Матэрыял на правах рэкламы. © “Культура” ў 2019. Наклад 3303. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Паўднёвы адрас: 29.11.2019 у 17.00. Замова 3757. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавецтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

31 лістапада 2019 года па 15 лютага 2020 года ў Рэспубліцы Беларусь абвешчана маштабная падзея ў сферы выяўленчага мастацтва, якая аб’ядноўвае прадстаўнікоў усіх без выключэння творчых напрамкаў, мэтай якой стане падтрымка не толькі таленавітых і вядомых майстроў, але і маладых мастакоў, адкрыццё новых імёнаў у сучасным беларускім мастацтве.

Мастакі, рыхтуюцца!

Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва праходзіць не першы раз, з’яўляецца найважнейшым стымулам у развіцці гэтага віду мастацтва Беларусі, прызначана для любога мастака, аматара і прафесіянала. Камісія будзе адабрана па дзевяці работ у кожнай намінацыі для ўдзелу ў Рэспубліканскай выставе сучаснага выяўленчага мастацтва. Па

выніках адкрытага прагляду і ацэнкі конкурсных матэрыялаў журы вызначыць пераможцаў.

Ініцыятарам конкурсу з’яўляецца Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Дырэкцыя конкурсу вызначаны Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь.

Прэмія праводзіцца па дзевяці намінацыях: “Жывапіс”; “Графіка”; “Скульптура”;

“Дызайн”; “Актуальнае мастацтва” (арт-аб’ект, інсталляцыя); “Мастацкая фатаграфія”; “Манументальнае і манументальна-дэкаратыўнае мастацтва”; “Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва”; “Мастацтвазнаўства і крытыка”; “Творчы дэбют”.

Для ўдзелу ў конкурсе неабходна да 15.02.2020 года накіраваць заяўку на электронны адрас: info@histmuseum.by (с тэмай ліста “Нацыянальная прэмія ў галіне выяўленчага мастацтва”).

У наступным годзе Гродна ў трынаццаты раз стане сталіцай рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур. Чортавы тузін? Не! Шчаслівая традыцыя. І не можа тут быць ніякіх забавнаў. Прынамсі, менавіта гэтае мерапрыемства, што ладзіцца раз на два гады, не мае аналагаў у свеце па шматнацыянальнай мастацкай яскравасці і эфектыўнай міратворчасці. Інакш кажучы, фэст нагадвае святочны букет, да якога штораз дадаюцца ўсе новыя выразныя кветкі. Лепшага падарунка для кожнага і не прыгадаць.

Чортавы тузін? Не, шчаслівая традыцыя!

Яўген РАГІН

Задача гродзенскага мерапрыемства — прэзентацыя творчых магчымасцяў грамадскіх нацыянальна-культурных суполак, што існуюць у Беларусі. Першы фестываль праішоў у 1996 годзе. На ім тады было прэзентавана адзінаццаць нацыянальных аб'яднанняў. У 2016-м іх колькасць павялічылася ці не ў чатыры разы. Дынаміка, пагадзіцеся, больш чым перакананая.

Падрабязней распавесці пра нацыянальнае свята мне дапамагла начальнік аддзела культуры на асветніцкай работы, мастацтва і навуцальных устаноў упраўлення культуры Гродзенскага аблвыканкама Вольга Багдановіч, якая была галоўным рэжысёрам двух апошніх фэстаў. Кожны з іх, па перакананні Воль-

На дагестанскім падворку танцуе Васіль Астралецкі.

гі Томашаўны, мае сваю адметнасць. Фішкай першага, да прыкладу, стаў удзел прадстаўнікоў французскага горада-пабраціма Міложа. Пакрысе традыцыйным стаў фэст карэйскага кіно. Галоўная адметнасць мерапрыемства — не столькі нацыянальнае свята, колькі атмасфера нязмушанага рэспубліканскага свята, якое доўжыцца не толькі на сцэнічных падмостках, але і на пляцах і вуліцах Гродна. Больш стала турыстаў. Колькасць іх будзе павялічвацца ў сувязі

з бяззавісам туррыстычным статусам. Пазалетаў фестываль наведалі 270 тысяч чалавек, у тым ліку — тры тысячы замежных гасцей.

На апошнім нацыянальным свяце Гродна ўпрыгожвалі вокны фэсту, дзе маляўніча фіксавалася хроніка мерапрыемства. А трэці яго дзень упершыню ладзіўся на Аўгустоўскім канале. Фестываль, сапраўды, пашырае межы свайго мастацкага ўплыў.

З цягам часу, сцвярджае Вольга Багдановіч, больш стала

тэлевізійнай рэкламы, абвестак у сёцве. Было перагледжана і стаўленне да моладзі, якая стала завадатарам самых добрых фестывальных спраў. Да прыкладу, студэнты з Нідэрландаў стыхійна і, напэўна, нечакана для саміх сябе ўключыліся ў шчаслівы вір танцавальна-песенных прэзентацый. А танец харызматычнага школьніка Васіля Астралецкага на дагестанскім падворку прымушаў глядачоў плакаць і суперажываць. Тая сітуацыя, калі для адлюстравання сярброўства не

патрэбны словы. Пра эфектыўнасць міратворчасці. Горад стаў не толькі канцэртнай пляцоўкай, але і арэнай для канструктыўнага міжнароднага дыялогу. Удзел дыпламатычных місій у фестывалі стаў абавязковым. Афіцыйная дыпламатыя паядналася ў Гродне з дыпламатыяй народнай. Фэсты сталі тэматычнымі. Па словах Вольгі Багдановіч, адзінаццаць фестываль прысвячаўся малой радзіме, дванаццаць — міру ва ўсім свеце. У 2018 годзе, як вядома, даны дэвіз стаў актуальным як ніколі. І місію сваю гродзенскае мерапрыемства выконвае.

Кожны раз фэст дорыць гораду незвычайны арт-аб'ект. Так, ля тэатра лялек узнікла фестывальная дыярама: кожную гадзіну дванаццаць лялек пачынаюць танец вакол імправізаванай афішнай тумбы. А на беразе Нёмана ўзнікла вытанчаная ратонда. Што будзе ў наступным годзе?

На гэтае пытанне ў самы бліжэйшы час адкажа начальнік упраўлення культуры Гродзенскага абласнога выканаўчага камітэта Алена Клімовіч. Літаральна днямі будзе вызначаны галоўны рэжысёр мерапрыемства ды абмеркаваны і зацверджаны фестывальныя сюрпрызы 2020 года. А пакуль Алена Віктараўна запэўнівае, што душа свята над Нёманам захаваецца абавязкова, а вося аблічча займе чарговыя прыемныя нечаканасці.

500 старонак пра нашу літаратуру

Напачатку новага навучальнага года ў выдавецтве “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі” пабачыў свет чарговы том энцыклапедыі, прысвечаны беларускай літаратуры. 27 лістапада ў Доме прэсы адбылася яго прэзентацыя. Як паведмілі выдаўцы, гэта восьмы том з запланаванай 12-томнай “Энцыклапедыі для школьнікаў і студэнтаў”.

Раней у рамках шматтомнага праекта былі выдадзены энцыклапедыі “Информационное общество. XXI век”, “Физика. Математика”, “Земля. Вселенная”, “Мир техники”, “История Беларуси”, “Химия. Биология”, “Белорусская мова”, якія карысталіся вялікім поштытам у чытачоў і пакупнікоў. Падрыхтаваныя вядучымі вучонымі нашай краіны, зьвязаныя з патрабаваннямі вучэбнай праграмы, зацверджанай Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь, гэтыя выданні даюць магчымасць атрымаць паглыбленае шматбаковае веды ў прадстаўленых галінах навукі, могуць быць выкарыстаны пры падрыхтоўцы да экзаменаў і наступлення ў ВНУ на профілі, а

таксама настаўнікамі, выкладчыкамі, аспірантамі падчас падрыхтоўкі да ўрокаў, лекцыій і практычных заняткаў. Том “Беларуская літаратура”, падрыхтаваны выкладчыкамі філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага педагогічнага ўніверсітэта на аснове парад Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь па вывучэнні гэтага прадмета вучнямі старэйшых класаў сярэдніх школ, гімназій і ліцэяў, а таксама студэнтамі першых курсаў філалагічнага факультэта ВНУ, будзе цікавы ўсім аматарам беларускай літаратуры. Амаль што 500 старонак ілюстраванай энцыклапедыі ўтрымліваюць тэарэтычны матэрыял, які тычыцца гісторыі развіцця беларускай літаратуры ад

старажытнасці да нашых дзён, асобныя артыкулы пра пісьменнікаў, а таксама слоўнік літаратурнаўчых тэрмінаў, падрыхтаваны доктарам філалагічных навук, прафесарам, выкладчыкам філалагічнага факультэта Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Вячаславам Рагойшам.

Вядома, што літаратура адыгрывае вядучую ролю ў станаўленні нацыянальнай ідэнтычнасці і ментальнасці. У наш час мастацтва слова станаўчыца пасроднікам паміж пісьменнікамі і чытачом, гісторыяй і сучаснасцю. Менавіта з яго мы даведваемся пра жыццё нашых продкаў, пра тое, што турбавала, непакоіла,

прымушала задумвацца і цікавіла іх. Аўтарскі калектыў (Т.М.Тарасова, І.М.Мішчанчук, Т.П.Хоміч, Н.В.Заяц, Т.У.Ганчарова-Цынкевіч, А.У.Жардзецкая, С.А.Сычова, М.С.Рак, Т.А.Мотрэнка) здолелі ўзняць на новы ўзровень назапашаныя навуковыя матэрыялы, абагуліць, сістэматызаваць назіранні аб паэзіі, прозе, драматургіі ад XI да пачатку XXI стагоддзя, стварыць багатую галерэю партрэтаў пісьменнікаў, творчасць якіх вывучаецца не толькі ва ўстановах агульнай сярэдняй, але і вышэйшай адукацыі.

Акрамя гэтага, у канцы выдання прыведзены бібліяграфічны спіс, зарыентаваны на школьнікаў, студэнтаў, магістрантаў і настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры, складзены ў адпаведнасці з патрабаваннямі школьнай праграмы ў кірунку паглыблення базавага ўзроўню вучнёўскай літаратурнай кампетэнцыі.

Балет супраць СНІДа

1 снежня — Сусветны дзень барацьбы са СНІДам. І кожны, хто прыдбаў квіток на балет “Op i Ora”, што пройдзе заўтра ў Нацыянальным акадэмічным Вялікім тэатры оперы і балета Беларусі, трапляе ў шэраг барацьбітоў. Бо частка сродкаў ад продажу будзе накіравана на падтрымку людзей, якія жыцьцём з гэтым цяжкім захворваннем.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Паказ спектакля, прысвечанага каханню, стане завяршэннем буінай інфармацыйнай акцыі #ARTforHealth (#МастацтвадляЗдраоўя). За гадзіну да пачатку балета ў фэа тэатра адкрыецца выстава з архіваў французскага музея Фонду Рудольфа Нурэева — сусветна знакамітага артыста і балетмайстра, які, як вядома, загінуў ад СНІД.

Пачыналася кампанія 10 кастрычніка, калі Вялікі тэатр Беларусі, Фонд Рудольфа Нурэева і ЮНЭЙДС (Аб'яднаная праграма ААН па ВІЧ/СНІД у Беларусі) падпісалі паміж сабой Мемарандум аб супрацоўніцтве. Акцыя працягвалася амаль два месяцы. За гэты час разгарнулася серыя семінараў па прафілактыцы ВІЧ. Ладзіліся і ўласна мастацкія праекты. Так, у сталічным кінатэатры “Беларусь” ад-

быўся адкрыты паказ сцужкі “Нурэю. Белы крумкач”. На прэзентацыю фільма прыехаў выканаўца галоўнай ролі Алег Івенка — між іншым, былы выхаванец Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага каледжа, які пасля яго заканчэння стаў салістам Тараскага тэатра оперы і балета імя Мусы Джалілія ў Казані. Алег Івенка правёў таксама майстар-клас для нашых артыстаў балета.

У рамках акцыі адбыліся і іншыя майстар-класы. Для аматараў балета іх праводзілі народная артыстка Беларусі, прэма нашага Вялікага тэатра Вольга Гайко і балетмайстар Аляксандра Ціхамірава. Усе мерапрыемствы былі скіраваны на папулярызацыю здаровага ладу жыцця і праўдзівых ведаў пра СНІД, дабрачынны збор сродкаў у падтрымку людзей, захварэўшых на ВІЧ.

Фота прадстаўлена тэатрам

За роўныя правы

Заўтра ў Мінску адкрываецца XII кінафестываль “Чалавечая годнасць, роўнасць, справядлівасць”. Ён штогод пачынаецца 1 снежня — у Сусветны дзень барацьбы са СНІДам, а завяршаецца 10 снежня — у Міжнародны дзень правоў чалавека. Папраўдзе сімвалічна! Ладзіць форум Прадстаўніцтва Еўрапейскага саюза і Арганізацыя Аб'яднаных Нацый у Рэспубліцы Беларусь.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Цягам фестывальных дзён сёлета будучы прадэманстраваны сцужкі з Аўстрыі, Бразіліі, Германіі, Даніі, ЗША, Нарвегіі, Нідэрландаў, Партугаліі, Францыі, Швецыі, Эстоніі і, вядома, Беларусі. Дарэчы, адкрые фестываль менавіта беларускі фільм — “Два” нашага маладога рэжысёра Улады Сяньковай. Ён ужо не ўпершыню трапляе ў фестывальныя афішы. Яго сусветная прэм'ера прыпала на Варшаўскі кінафорум, дзе сцужка была адзначана за “смелы, адважны і свежы апавед гісторыі, якая звяртаецца да жорсткай рэальнасці сацыяльнай ізаляцыі”. Высока ацанілі фільм і на нядаўнім “Лістападзе”, дзе ён дэманстравалася ў раздзеле “Спецыяльныя паказы”. Па

заканчэнні цяперашняга форуму ён выйдзе ў пракач — з 11 снежня.

Тэмы, узяттыя фестывальнымі сцужкамі, тычацца самых розных праблем барацьбы за чалавечы ў чалавеку, узнікаюць гендарны, сацыяльны, нацыянальны, рэлігійны, міграцыйны праблемы. Гэта адлюстравана нават у назвах кінафільмаў: “За марай”, “Таварыш дзіця”, “Падарожжа ў іерусалім”, “Па палавой прыкмеце”, “Маладыя палкі”, “Саамская кроў” і іншыя.

Для арганізатараў вельмі важна прымусіць глядачоў задумацца над няпростаі пытаннямі, магчыма — змяняюць штосць у сваіх звыклых поглядах. Таму ўсе сеансы ў кінатэатры “Лінер” — бясплатныя, па загады атрыманых у касе запрашальнікаў, якія дапамогуць арыентавацца ў запаняльнасці залы.

Дзяжурны па нумары

Калі камень пераўтвараецца ў друз, а “Глобус” у “Градус”

За свой не такі ўжо і малады век сям-там я паспеў пабываць: і ў Беларусі, і не толькі. А вось у райцэнтр Чэрвень, які раней быў Ігуменам, прызнацца, трапляць не даводзілася. Хаця, здавалася б, ён месціцца ці не ў двух кроках ад сталіцы. Але... Па працы наведваць гэты гарадок у мяне неяк не складалася: калісьці, гадоў дзесяць таму, нават быў намеруся прыехаць у камандзіроўку, але тагачасны начальнік аддзела культуры патлумачыў, што каб да іх патрапіць, трэба ледзь не асобную візу афармляць. Я спалохаўся і не паехаў. А самахоць, у вольны ад працы час... Нешта, па шчырасці, нават і думкі не з'яўлялася ў мяне ў той Чэрвень выбрацца. І не з'явіцца. Асабліва пасля тых навінаў, якімі нядаўна “парадаваў” Чэрвень нашу медыяпрасторы.

Ілья СВІРЫН

Навіны дзве, і з'явіліся яны ў Сеціве неяк амаль сінхронна. Выпадковасць? Добра, не будзем тут скарыстоўваць барадатыя мемы.

Першая — пра тое, што мясцовыя ўлады паставілі знесці адзін з апошніх у гарадку гістарычных будынкаў (па іроніі лёсу, там месціцца акурат тамтэйшых музеяў) і пабудавць замест яго новы, яшчэ лепшы. Фармальна яны заканадаўства не парушаюць: тая камяніца не ўнесена ў Дзяржліст гісторыка-культурных каштоўнасцяў і, адпаведна, ахоўнага статусу не мае.

Таму замест ляманту ў прэтэнзій, я б толькі цішком у тых самых мясцовых уладаў пацкавіўся: а чаму не ўнесена — калі, маркуючы па вонкавых прыкметах, яна цалкам магла б туды патрапіць? Няўжо лішні помнік спадчыны не патрэбны? І хто яго туды ўносіць павінен? Пушкін? Дык ён ужо і так пра вас падбаў, напісаўшы “Дуброўскага”.

Адсюль і чарговае пытанне: чаму шыкоўная сядзіба ў Раванічах досюль яшчэ спакаяла кібее? Пра яе ментальную сувязь з Пушкіным куды лепей за мяне ведае “Тугль”, таму гістарычную даведку тут можна апусціць.

Добра, зараз другая навіна — пра тое, як у Чэрвені зачынілі апошняю кнігарню, якая мела гучную назву “Глобус”. Прычым, адначасна, не проста ўзялі і зачынілі, а зрабілі гэта з густам, крэатыўнасцю. Памянялі ў слове тры літары — і рэбрэндынг адразу даў плён. Замест “Глобуса”, на тых самых плошчах з'явіўся іншы гандлёвы аб'ект — “Градус”.

Пра асартымент нават і казаць залішне. Падазраю, і выручка бабелона.

Магчыма, тут нехта скажа: што паробіш, такое жыццё, і яно вызначае тэндэнцыі... Так, логіка тут жа-

лезная! Навошта ўвогуле супраціўляцца закону сусветнай энтрапіі, згодна з якім ляжачы камень сам па сабе пераўтвараецца ў друз? І чаму тады дзяржава імкнецца скіраваць гэтыя тэндэнцыі ў нейкім іншым напрамку?

Вось, напрыклад, у невялічкім Іванава (а Янава па сваіх памерах нават меншае за той Ігумен) кнігарня не так даўно наадварот адкрылася. Што праўда, з нагоды Дня пісьменства — але ж дзень той даўно прайшоў. Не ведаю, ці рэнтабельная яна сёння. Але амаль перакананы: градус у Янаве пакрысе зніжаецца. Можа, пакуль не заўважна, але... Мы ж не матэлыкі-аднадзеянкі.

І вось што яшчэ мяне ўразіла... У абодвух выпадках навіны з Чэрвеня суправаджаюцца каментарыямі нейкіх... як бы тут мягчэй сказаць... не самых высокіх паводле рангу чыноўнікаў. І ў абодвух выпадках яны прыводзяць адныя і тыя самыя аргументы. Дакладней, адзін аргумент: фінансавая мэтазгоднасць.

Але давайце прызнаемся: ці заўсёды мы ў жыцці кіруемся такой матывацыяй? Ці набудзем мы сваімі дзіціёнку жуйку за тры капейкі замест прагіснасці яму лекарам дарагіх вітамінаў? Ці станем шкадаваць пра страчаныя працоўны дзень, калі трэба правесці ў апошні шлях блізкага чалавека?

З асабістай маралю і нармальнай чалавечай логікай у людзей, якія вырашаюць важныя для грамадства пытанні, здаецца, усё пакуль не так дрэнна. Прынамсі, паводле маіх уласных назіранняў. А вось калі справа даходзіць да справаў, уласна, грамадскіх...

Ну і ў кожным разе — не павінны такія пытанні аддавацца на волю толькі месцачковым чыноўнікам, ад гандлю прынамсі. Гэта, прабачце, усё ж, ідэалогія. У самым праўдзівым і дзяржаўным сэнсе слова.

К

14 лістапада ў Нацыянальным гістарычным музеі прайшла прэзентацыя вынікаў археалагічных экспедыцый, якія адбыліся сёлета ўлетку пры ўдзеле супрацоўнікаў гэтай установы.

Антон РУДАК

Прэзентацыя “Археалагічнае лета з музеём” была зладжаная аддзелам археалогіі, нумізматыкі і зброі Нацыянальнага гістарычнага музея — сувязь гістарычнага музея з археалагіяй несумненная. Як адзначыла ў сваёй вітальнай дырэктара музея Яўгенія Іванова, калі пачынаецца работа археолага — у той жа момант пачынаецца і работа музейшчыка, таму дзясятны, прадстаўлены падчас прэзентацыі, уяўляюць з сябе ўнісек, у тым ліку, і ў музейную справу.

Археолог Мікалай Плавінскі падкрэсліў, што экспедыцыі, вынікі дзейнасці якіх былі прадстаўлены аўдыторыі, з'яўляліся валанцёрскімі, і ўдзел у іх бралі дзясяткі людзей розных узростаў і заняткаў. А арганізатарамі гэтых энтузіястаў выступілі Нацыянальны гістарычны музей, Міжнародны дзяржаўны экалагічны інстытут імя А.Д. Скарава, Беларускі дзяржаўны музей архітэктуры і побыту. Таксама аказалі дапамогу ўдзельнікам экспедыцый прадстаўнікі каталіцкай царквы і Цэнтра рэгіянальнага развіцця “Браслаў”.

ЧАТЫРЫ КІЛАГРАМЫ КОСТАК І ДВА — КЕРАМІКІ

Прэзентацыя распачалася з прадстаўлення вынікаў раскопак у вёсцы Наўры Мядзельскага раёна, і Мікалай Плавінскі, які кіраваў працамі на гэтым аб'екце ў мінулыя гады, перадаў слова новай кіраўніцы экспедыцыі — Вікторыі Тарасевіч, якая спачатку коротка распавяла аб гісторыі археалагічных даследаванняў у Наўрах. Тамтэйшыя могілнічныя культуры смаленска—полацкіх доўгіх курганоў даследаваюцца яшчэ ў міжваенныя гады навукоўцамі з Віленскага ўніверсітэта Стэфана Баторыя пад кіраўніцтвам Алены Цюбак-Галубовіч. Ужо ў савецкія часы, у 1987 годзе могілнік у Наўрах раскопваў экспедыцыя гістарычнага факультэта БДУ пад кіраўніцтвам Валанціна Рабівіча і Аляксандра Плавінска, а ў 2012 годзе кіраўніком раскопак быў

Як раскапаць турыстычную разынку?

Валанцёры і музейшчыкі на службе археалогіі

Ужо сын апошняга — Мікалай. Ён працягвае справу бацькі, які пайшоў ад нас сёлета ў ліпені.

Кажучы аб выніках раскопак, кіраўніца экспедыцыі падсумавала: “У мяне ў фондах цяпер на чатыры кілаграмы костак і два кілаграма керамікі болей”. Калі ж казаць сур'ёзна, то пацвердзілася, што могілнік у Наўрах унікальны для Беларусі — тут выяўленыя бескуржанныя пахаванні. Упершыню ўвага даследчыкаў звернутая не на курганы, а на міжкуржанныя прасторы, уякой зроблены цікавыя знаходкі. У бескур-

рэйткі дваіх пахаваных манахаў. Палмуркі кляштар яшчэ патрабуюць далейшага даследавання, але ўжо цяпер відаць, што на іх аснове маглі б адбыцца рэстаўрацыя будынка, які стаў бы выдатным цэнтрам прыцягнення для турыстаў і ўдзельнікаў пілігрымак.

Далей археолагаў чакалі раскопкі на востраве Манастыр, што на возеры Неспіш у Браслаўскім раёне. Тут, як відаць з назвы, таксама некалі існаваў базальянскі кляштар, знішчаны пажарам у 1832 годзе, рэшткі якога і трэба было ашчукаць — некалі мена-

Крыцук. Ён вырашыў па-спрабаваш выкарыстаць метадку археалагічнага даследавання месцаў знаходак скарабаў. Раскопкі праводзіліся ў Маладзечанскім раёне, дзе раней быў выяўлены скарб з дзесяці манет XIV стагоддзя, перададзены музею яшчэ ў 2018 годзе — і ў выніку сёлета там жа былі знойдзены яшчэ дзве манеты.

Вікторыя Тарасевіч таксама распавяла пра поспехі археалагічнай разведкі, мэта якой — выявіць перспектывыя помнікі для далейшых даследаванняў. Экспедыцыя адбылася ў Мядзельскім раёне, тут быў разведаны курганны могілнік у вёсцы Палессе ля Будслава, дзе некалі існавала сядзіба шляхецкага роду Аскеркаў. Тут жа быў знойдзены паг'ёмны матэрыял — фрагменты посуду. Таксама непалёк ад Будслава быў разведаны могілнік ля хутара Раскоша, а ў Браслаўскім раёне па берагах ракі Друікі археолагі таксама шукалі паг'ёмны матэрыял — кераміку і шкло позняга сярэднявечча. Яшчэ пра адну разведвальную экспедыцыю ў вёску Рог Вушацкага раёна распавяла Марыя Сцяпанавіч — тут у курганным пахаванні былі знойдзены чалавечыя парэшкі, а таксама пацеркі, персіёнкі і скроневыя колыхы XI — X стагоддзяў.

Напрыканцы прэзентацыі ўдзельнікі экспедыцыі, валанцёры і спонсары атрымалі дыпломы падзякі за сваю дапамогу археолагам і музейшчыкам. Наведвальнікі мерапрыемства таксама змоглі азнаёміцца з фотавыставай “Навука з рыдлёўкай і ўсмішкай на твары”, якая складаецца са здымкаў зробленых у археалагічных экспедыцыях таксама з фотавыставай “Навука з рыдлёўкай і ўсмішкай на твары”.

Паралельна з раскопкамі на Манастыры экспедыцыя даследавала і курганны могілнік у Ахрэмаўцах Браслаўскага раёна, які таксама, як і могілнік у Наўрах, адносіцца да культуры смаленска—полацкіх доўгіх курганоў. Тут былі выяўленыя два пахаванні па абразе крэмацыі, а таксама фрагменты керамікі і праселка з арнаментам.

НЕ ТОЛЬКІ РАСКОПКИ, АЛЕ І РАЗВЕДКІ

Яшчэ пра адну экспедыцыю распавёў яе кіраўнік, супрацоўнік аддзела археалогіі, нумізматыкі і зброі Нацыянальнага гістарычнага музея Раман

ганных пахаваннях былі знойдзеныя кераміка і фрагменты бронзавых упрыжожванняў, у слошчаным кургане — жалезная спражка. Такім чынам, для даследчыкаў апырыліся новыя перспектывы ў вывучэнні пахавальнай культуры продкаў беларусаў — крывічоў.

СТРАЧАНЫЯ КЛЯШТАРЫ ВЯРТАЮЦА

Далей слова зноў узяў Мікалай Плавінскі, які распавёў аб раскопках у мясціне Будслаў на ўсё той жа Мядзельшчыне, дзе праходзіць славеты каталіцкі фэст у гонар абраза Маці Божай Будслаўскай, нядаўна прызнаны UNESCO часткай нематэрыяльнай культурнай спадчыны чалавецтва. У мясцовай каталіцкай парафіі, на чале якой стаіць кеёндз Дзмітрый Дубовік, ёсць ідэя аднавіць пры мясцовым касцёле кляштар ордэна бернардынаў. Для вывучэння магчымасцяў аднаўлення і былі запрошаныя археолагі, якія выствілі перспектывы рэстаўрацыі падмуркаў кляштара. У раскопе, акрамя рэшткаў пабудовы, былі знойдзеныя фрагменты кафлі, дахоўкі, шклянога і керамічнага посуду, а таксама барачнікі — манеты другой паловы XVII стагоддзя. Ашуканыя былі

Фота ўдзельнікаў археалагічных экспедыцый з выставы “З рыдлёўкай і ўсмішкай на твары”.

К

Галоўным пунктам МУ-пагаднення паміж шведскім урадам і Шведскай асацыяцыяй мастакоў з'яўляецца мінімальнае аплата творцам за ўдзел у выставе. Кампенсацыя выдаткаў за транспарт, страхуюку, тэхнічнае абсталяванне ды іншае выплочваецца асобна. Гэта ўнікальнае пагадненне далёка не адзіна адметнасць сістэмы падтрымкі мастакоў, што існуе ў Швецыі.

Напрацоўкамі сваіх калег на адмысловым Кангрэсе-пэрформансе работнікаў і работніц культуры, што прайшоў на мінулым тыдні, падзялілася з публікай член праўлення Шведскай асацыяцыі мастакоў і Міжнароднай асацыяцыі мастакоў Сафія дэ ля Фуэнтэс. Панэльная дыскусія “Мастацкія саюзы: прыклады Беларусі і Швецыі”, у якой беларускі бок прадстаўляў першы намеснік Беларускага саюза мастакоў Глеб Отчык, сталася адной з вартых увагі падзей, зладжанай шведска-беларускім праектам “Статус”, у цэнтры увагі якога — пазіцыя і роля мастака ў грамадстве.

Сафія дэ ля Фуэнтэс і Глеб Отчык падчас дыскусіі.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Кампенсацыя і гарантыі, або Як абараніць мастацтва?

Шведская асацыяцыя **VS** Беларускі саюз мастакоў

Яшчэ напачатку сустрэчы Сафія дэ ля Фуэнтэс падкрэсліла сваё паходжанне: яна прыехала ў Швецыю з Аргентыны. Погляд чалавека звонку адразу дазволіў мастацтву выявіць пераважае шведскія моўны асартоак, які пануе ў мастацкім полі краіны, што яе прыняла. Выявіць закрытасць культуры — і паспрабаваць яе змяніць. Сёння сайт Шведскай асацыяцыі мастакоў мае адмысловую опцыю, што дазваляе працягчы яго змест на самых розных мовах. “У тым ліку на беларускай”, — дадае Сафія, і заўважана, што падобны “момант доступу” для яе называюць важны.

Пасля заўвагі пра адкрытасць інфармацыі, яна распавядае пра галоўнае дасягненне Шведскай асацыяцыі мастакоў — так званая, МУ-пагадненне паміж шведскім урадам і мастацкім саюзам, у якім прапісаны мінімальны тарыф, аплата творцу за ўдзел у выставачных праектах.

— У пэўны момант мы задалі сабе пытанне, што больш важна: ці прасіць падтрымкі дзяржавы, ці дамагацца гарантыі для мастакоў, — кажа яна. — І абралі другі шлях.

Пагадненне, што было прынята ў 2009 годзе і адноўлена ў 2018-м, сёння гарантуе кожнаму творцу аўтарскі ганарар за ўдзел у выставачных праектах. На час працы экспазіцыі яе арганізатары нібыта бяруць у арэнду твор мастака і аплочваюць яму ўзнагароджанне за яе публічнае экспанаванне. Памер аўтарскага ганарара залежыць ад катэгорыі арт-інстытуцыі — ці гэта буйны музей альбо маленькая галерэя, што ладзіць выставу — усё ўлічваецца. Таксама бярыцца ў разлік тэрмін працы выставы. Па сутнасці, Асацыяцыя дамагаецца пагадзіннай аплаты працы мастакоў — на прыкладзе зацверджання іх твора(ў) у персанальным ці групавых праектах. У МУ-пагадненні падкрэсліваецца, што кампенсацыя выдаткаў на дарогу, тэхнічнае абсталяванне, страхуюку, ды іншых, аплочваецца мастаку асобна. Усе дамоўленасці фіксуюцца паміж мастаком і арт-інстытуцыяй дамовай, якая мае, натуральна, юрыдычную сілу.

Інфармацыя, прадстаўленая Сафіяй дэ ля Фуэнтэс, безумоўна, уражвала. Глеб Отчык распачаў свой выступ з прэзентацыі малалі Беларускага саюза мастакоў і яго галоўнага кірунку дзейнасці. Ён з'акцэнтаваў увагу на тым, што аб'яднанне мае свае выставачныя плошчы, а таксама ўнітарныя прадпрыемствы, якія могуць займацца камерцыйнай. Ва ўласнасці саюза таксама — майстэрні. Арганізацыя са-

дзейнічае і таму, што для яе сябраў горад здае майстэрні па льготным кошы.

— Нягледзячы на крывіз, магу сведчыць, — абмаляваў зусім іншую рэальнасць Глеб Отчык, — што наш саюз апошнім часам павялічыў прыбытак у два разы. Гэта адбываецца за лік таго, што мы пачалі эканоміць.

Намеснік старшыні БСМ узгадаў і такі радок даходу як арэнда памішканняў.

— Нас шмат крытыкавалі, што Палац мастацтваў толькі паўгады працуе як сапраўдны выставачны пляцоўка, а астатні час — здае свае памішканні пад камерцыйныя выставы, кітапалт, скажам, выстаўны меду, — узняў Глеб Отчык. — Сёння магу значыць, што сітуацыя змянілася. Толькі адзін месяц зараз аддаецца пад падобныя камерцыйныя мерапрыемствы. Усё астатняе — мастацкія ці праекты мастацкага характару.

У гэтым ключы Глеб Отчык узгадаў супрацоўніцтва Беларускага саюза мастакоў і такіх партнёраў як “Белгазпрамбанк”, “Прыёрбанк”, а таксама праекты з Міністэрствам культуры.

Ад галоўных кірункаў дзейнасці саюзаў уздзелныя дыскусіі перайшлі да пытанняў даходаў, магчымасцяў уступлення ў аб'яднанні.

— Шведская асацыяцыя мастакоў жыве за лік толькі членскіх узносаў, — пазначыла Сафія дэ ля Фуэнтэс.

У адрозненне ад Беларускага саюза мастакоў, сябры якога могуць рабіць узнос толькі раз на год, члены шведскай арганізацыі плючыць унёскі раз у два месяцы.

Тым не менш, шведскае аб'яднанне аказалася больш адкрытым для новых сябраў, чым бе-

ларускае. Для ўступлення ў яго дастакова мець профільную адукацыю ці ўдзел у трох міжнародных ці шведскіх праектах з экспертным адборам. Патрабаванні ж да сябраў Беларускага саюза мастакоў такія: профільная адукацыя не абавязковая, аднак партфолія мастака мусіць уключаць дзесяць (!) выставачных праектаў — рэспубліканскага ці міжнароднага значэння.

Лічбавая статыстыка саюзаў на сёння: 1250 сябраў — у БСМ і 3300 — у ШАМ.

“А якія вашы стасункі з лакальнымі ўладамі і дзяржавай? Ші можаце вы дамагацца лепшых умоваў працы для мастакоў?” — такім было наступнае пытанне мадэратара дыскусіі Моны Вальстром.

Сафія дэ ля Фуэнтэс у адказ узгадала дадатковыя кірункі дзейнасці сваёй асацыяцыі.

— Мы распрацоўваем і распаўсюджваем адмысловы гайд, дзе пазначаныя рэкамендаваныя кошы на аўтарскія творы, — сказала яна. — Акрамя таго, Шведская асацыяцыя мастакоў выпускае часопіс, які дае магчымасць арыентавацца ў лакальным мастацкім полі.

Яшчэ аргентына-шведскае мастацкае ўзадада “правіла 1 працэнта”. Сутнасць яго ў тым, што з кожнага новаўзвядзенага аб'екта мусіць адлічацца 1 працэнт ад яго агульнага кошту на арт-праект на лакальнай тэрыторыі.

— Мы мелі падобныя заходы ў Швецыі час, — падтрымаў калегу Глеб Отчык. — І тады з будаўніцтва вылучаліся нават 2 працэнтны на арт-праекты. І гэта былі каласальныя грошы — такім чынам стваралася мастацкае афармленне, манументальныя творы. Сёння мы маем намер вярнуць гэту сістэму.

Мастак падкрэсліў, што з просябай аднавіць падобную практыку ўжо скіраваныя лісты ў розныя інстанцыі. “І калі нам дадуць толькі 1 працэнт — мы ўсё роўна будзем

шчаслівыя”, — значыць ён.

Сярод апошніх дасягненняў Беларускага саюза мастакоў у гэтым годзе — уключэнне ў адмысловы рэестр коштаў на творы contemporary art.

— Ёсць такая кніжачка з расцэнкамі на творы, якую мы прапануем Міністэрству культуры. Зараз у рэестр дадзеныя такія віды мастацкіх твораў як інсталіцыя, відэа... Раней гэтага не было. Цэлае пакаленне мастакоў у нас заставалася без увагі, — значыць Глеб Отчык.

Сярод асноўных актыўнасцей БСМ намеснік старшыні арганізацыі вылучыў магчымасць атрымання матэрыяльнай дапамогі яго сябрам, загазаў на працу.

— Нягледзячы на ўсе нашыя высілкі, варта прызнаць, што мастакі часам вымушаны займацца іншай дзейнасцю. Каб жыцьцём, многія становяцца індывідуальнымі прадпрыемальнікамі, — канстатаваў эканамічны стан творцаў Глеб Отчык. — Гэта можна лічыць пэўным адказам на тую сітуацыю, што сёння ёсць. Тым не менш, кожны сябра нашага саюза можа разлічваць на дапамогу.

Выступленне беларускага мастака прадэманстравала, што, з аднаго боку, Саюзу ўдалося захаваць набыты арганізацыі, створанай у сваёй час, ён імкнецца прадастаўляць пэўныя прэфэрэнцыі сваім сябрам, з іншага — аб'яднанню трэба вызначыцца з даўняшай стратэгіяй і пазіцыяй, што мусіць быць больш радыкальнай у прасоўванні праваў мастакоў, мастацтва як незалежнай практыкі.

— Наша грамадства пакуль не гатовае ўліваць вялікія сродкі ў мастацтва, — канстатаваў існуючае палажэнне спраў Глеб Отчык. — Але трэба пераконваць яго ў гэтым.

Беларускі саюз мастакоў займае асветніцкай дзейнасцю ва ўсіх напрамках, у тым ліку, уваходзячы ў склад пэўных саветаў і прадстаўніцтваў. Гэта працу Глеб Отчык таксама лічыць важнай.

Сесію пытанняў да выступоўцаў распачала рэпліка шведскай мастачкі Лінды Тэдслотэр. Яна

адзначыла скіраванасць дзейнасці Беларускага саюза мастакоў на падтрымку менавіта сваіх сябраў: “Складаваецца ўражанне, што вы дзейнічаеце як клуб. А што ж — астатнія мастакі?”

— Так, ёсць праекты кансерватыўныя, толькі для сябраў Саюза, — пагадзіўся Глеб Отчык, — але ёсць і для больш шырокай аўдыторыі.

Мастак прывёў у прыклад тэматычныя выставы, што былі адкрытыя для ўдзелу ўсіх жадаючых: “Яблычны смак”, “Мяжа”... На лета палобны гучным праектам БСМ мусіць стаць выстава “Увайсці ў IT”, зроблена сумесна з Міністэрствам культуры і Паркам высокіх тэхналогій.

— Беларусь пазіцыянуе сябе як IT-краіна. Чаму не асэнсваць гэты феномен праз мастацтва? — запрашае да ўдзелу ў выставе намеснік старшыні аб'яднання. — На праект вылучана фінансаванне — гэта рэальнае магчымасць рэалізацыі сваёй ідэі. Ды па выніках выставы, што албудзецца прыкладна ў верасні — кастрыніку наступнага года, будзе зладжана закупка найбольш шкальных работ. Падкрэсліў, што праект адкрыты для мастакоў усіх жанраў і напрамкаў.

Да Сафіі дэ ля Фуэнтэс прагучала пытанне аб сацыяльных заказах: ці мае падобныя шведская асацыяцыя з боку дзяржавы.

— Мы не працуем такім чынам, — адказала яна. — Шведская асацыяцыя мастакоў прадастаўляе звесткі дзяржаўным інстытуцыям пра тое, што стаіць за працай творца. Мы прасоўваем гэту інфармацыю ўладам, палітыкам, экспертам, ладзім камунікацыю і дамагаемся для творцаў сацыяльных гарантыяў. Заказаў займаюцца іншыя арт-інстытуцыі.

Ці можа мастацтва быць сёння вольным ад камерцый? — у кантэксце размовы відмае пытанне прагучала найбольш востра.

Беларускі саюз мастакоў, па словах Глеба Отчыка, не займаецца камерцыйнай дзейнасцю. Гэты цяжар нясуць унітарныя прадпрыемствы аб'яднання.

— Акрамя таго, пэўны статус мастака пацвярджае дзяржава, — сябры Беларускага саюза мастакоў не лічаць дармадэамі. Гэта значыць, што ты ўжо маееш пэўную пасаду, — рэзюміраваў ён.

Адказ жа Сафіі дэ ля Фуэнтэс выкрывіў іншы палдох да прадмета дыскусіі.

— У сённяшні час капіталізму мы мусім вынаходзіць розныя аргументы, каб падкрэсліць каштоўнасць мастацкай працы. Напрыклад, мы можам казаць пра тое, што творы мастацтва, культуры ўстаноў прыцягваюць турыстаў, — і гэта выгода для эканомікі. І гэта абсалютная праўда. Можам казаць пра тое, што культура мусіць быць устойлівай, і адпаведна варта захоўваць не толькі нашы традыцыі, але і тое, што ёсць сёння. І таксама ў гэтым пытанні будзем мець рацыю. Вынаходзіць новыя і новыя аргументы, каб абараніць культуру і мастацтва — гэта праца мастакоў ва ўсе часы. Аднак калі казаць пра сутнасць мастацтва, на якую мы з вамі не павінны забывацца, то яна вельмі простая. Місія мастацтва — у самім мастацтве. І калі вас пытаюць адно толькі пра камерцыйную аддачу, часам важна распавядаць і пра эсэцыю мастацтва.

Фота Вікторыі ХАРЫТОНАВАЙ

Мінскаму дзяржаўнаму музычнаму каледжу імя М. Глінкі — 95. Галоўныя ўрачыстасці і канцэрт з гэтай нагоды адбудуцца 3 снежня ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Напярэдадні ж нашым суразмоўцам стаў дырэктар навучальнай установы Уладзімір ЧЭРНИКАУ, які распавёў пра свята і будні каледжа-юбіляра.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Звязалі фізіку з гармоніяй

— Мінскі каледж — старэйшы ў краіне. Пазней падобныя з'явіліся ва ўсіх абласных цэнтрах і іншых гарадах. У чым асаблівасць вашага, акрамя “шаноўнага ўзросту”? У наяўнасці эстраднага аддзялення?

— Так, на ім рыхтуюць інструменталістаў. Дый вакальныя аддзяленні існуюць не ва ўсіх установах. Яшчэ ў нас пяць аркестравых калектываў, ажно чатыры — харавых. Нават у Акадэміі музыкі няма такой колькасці хароў. Бо акрамя акадэмічнага і народнага хароў, складзеных з харавікоў-дырыжораў, асобна існуе, да прыкладу, жаночы хор піяністаў і музыкантаў — “Мелодыка”. Ёсць і асобны хор вакалістаў, куды ўваходзяць тыя, хто навучаецца сольным акадэмічным спевам. Разнастайныя конкурсы сёння ладзяць усе, але мы праводзім і такія, якіх больш у краіне няма.

— Раскажыце пра конкурсы больш падрабязна — тым больш, што калонка з іх пералікам адразу прылягае ўвагу, ледзь толькі трапляеш на ваш сайт: бачна, што каледж імі ганарыцца.

— Гэта сапраўды вельмі вялікая, адказная і надзвычай перспектыўная частка нашай працы. Не трэба даказваць, наколькі конкурсы патрэбны і дзецім і каледжу. Бо для нас гэта і прафарынтацыя, і стварэнне, як сёння гавораць, “банка звестак”: вылучэнне найбольш апераных юных музыкантаў, да іх можна прыгледзецца ўжо на першых этапах навучання і далей сачыць за іх развіццём, дапамагаць. Для ўдзельнікаў — першыя крокі ў прафесійнай ужо ўвагу ўражання на ўсё жыццё.

— Вы праводзіце конкурсы не толькі сольныя, але і аркестраў, камерных ансамбляў, нават канцэртмайстраў. Прычым сярод вучняў дзіцячых музычных школ і школ мастацтваў. Няўжо такое магчыма?

— Як бачыце, праводзім. Гэта вельмі важна. Не кожны гатовы выйсці на канцэртную сцэну салістам, дый гэта і зусім не абавязкова, бо на практыцы куды больш распаўсюджаны іншыя формы музыцыравання — сумесныя. У жыцці таксама вельмі цэнніца ўменне працаваць у каман-

Концертны ансамбль Беларускага дзяржаўнага музычнага тэхнікуму імя М. Глінкі

Канцэртны ансамбль выкладчыкаў адразу пачаў папулярнасць сярод беларускай музыкі.

дзе, якое спатрэбіцца і на працы, і ў сям'і. Музыка здольная выхоўваць камандны дух — і робіць яна гэта быццам бы незаўважна, на эмацыйным уздыме, а не па ўказцы. Спрабуючы сябе ў якасці ансамбліста ці канцэртмайстра, дзеці і падлеткі вучацца адказнасці не адно за сябе, але і за тых, з кім выступаюць разам — таксама важная жыццёвая рыса. І правядзенне конкурсу ў гэтых галінах яшчэ больш стымулюе цікавасць. Большасць творчых спаборніцтваў, якія мы праводзім, маюць статус адкрытых. Таму акрамя беларускіх юных музыкантаў, калі конкурс рэспубліканскі, ці сталічны, калі ён гарадскі, да нас часта прыязджаюць удзельнікі з іншых рэгіёнаў. А конкурс камерных ансамбляў “Струны Арфея” ўвайшоў у шквал мерапрыстваў Еўрапейскай асацыяцыі выкладчыкаў камернай музыкі, куды ўступілі нашы

педагагі. Ладзім мы і іншыя праекты, у тым ліку сумесныя — не толькі з нашымі, але і з замежнымі ўстановамі і музыкантамі. Дарчы, нашы маладыя выкладчыкі таксама ездзяць на конкурсы — удзельнічаюць у іх разам з вучнямі. Мацнейшы стымул для самаўдасканалення абодвух бакоў!

— Дарчы, я заўважыла: ледзь не ўсе конкурсы, што праводзіць каледж, носяць чыясці імяны. Выхаваўчы момант?

— Хутчэй гістарычны. Бо гістарычная памяць — пачатак усіх пачаткаў. У ёй

закладзены і патрыятызм, і нацыянальная самасвядомасць, і ўдзячнае стаўленне да старэйшага пакалення, што нівелюе вечную праблему бацькоў і дзяцей. І ўвогуле: калі мы не захаваем імяны нашых славетных выкладчыкаў і музыкантаў, дык хто гэта зробіць замест нас? Таму Фестываль-конкурс народнай песні “Агмень” носіць імя знакамітага фалькларыста і кампазітара, аднаго са стваральнікаў аддзялення народна-харавых спеваў у нашым каледжы Аляксан-

цымбалістаў, ніколі ў нас не выкладала. Але была нашай выпускніцай. Таму яе імя атрымаў конкурс выканаўцаў на беларускіх цымбалах. Яшчэ адна форма ўшанавання (і адначасова больш глыбокага знаёмства з творчасцю) — правядзенне тэматычных конкурсаў, канцэртаў і іншых мерапрыстваў. Сёлетні конкурс дзіцячых аркестраў “Аркестрына” прысвячаецца ў агульнае зацікаўленне кампазітару і дырыжору Генадзію Ермачэнкаву: выконвалі яго творы, у якасці гасця выступаў створаны ім ансамбль, адбываліся сустрэчы з тымі, хто яго ведаў. Не забываемся мы і на жывых класікаў — нашых сучаснікаў. Чашчэарты аркестравы конкурс, што пройдзе ў наступным годзе, будзе прысвечаны кампазітару Вячаславу Кузняцоў. А Галіну Гарэлаву, майстра пранікнёных камерных твораў, мы запрасілі старшынёй журы “Струнаў Арфея”. Шкада, немагчыма адзначыць кожнага. За гады існавання каледж падрыхтаваў больш за дзевяць тысяч музыкантаў. І сярод іх такія знакамітасці, як Ларыса Александровская, Іосіф Жыноўіч, Анатоль Багатыроў, Уладзімір Алоўнікаў, безліч нашых сучаснікаў — ад Фінберга і Ханка да тых, хто адзначаны спецыяльнымі фондамі Прэзідэнта Беларусі па падтрымцы таленавітай моладзі (толькі за мінулы вучэбны год заахвочванні гэтага фонду атрымалі 12 чалавек).

— Хтосці з медыя-асоб у рупі г о ж ы ц ь ю б і л ь н ы в е ч ь у ф і л ь м а н і і ?

— Там выступаць найперш нашы цяперашнія навучэнцы. Далаўся і канцэрт выкладчыкаў у філарманічнай зале імя Рыгора Шырмы. Увогуле ж, пад знакам юбілею праходзіць увесь год. Адбылося некалькі канферэнцый, прысвечаных гісторыі каледжа, яго выкладчыкам розных гадоў. Да архіўных пошукаў далучыліся не толькі музыкантаў, але і прадстаўнікі іншых спецыяльнасцяў. Асабліва цікава было паглыбіцца ў даваенныя гады, бо доўгі час многія дакументы тае пары былі недаступнымі. Дый іншэ пера стала вядома далёка не ўсё. Але сярод знойдзенага ёсць і старыя фотаздымкі, і рукапісы, загалды, што тычацца вучэбнага працэсу. Частка гэтых матэрыялаў і здымкаў ужо ідзе ў юбілейны буклет.

— Няўжо і сапраўды знайшлося штосьці неведомае?

— У Беларускаму дзяржаўнаму архіве-музеі літаратуры і мастацтва, куды

звярталіся нашы даследчыкі, захоўваецца, да прыкладу, загад аб звальненні легендарнага музыкантаў Юліяна Дрэйзіна (менавіта ён у 1930-я рабіў пераклад оперных лібрэта, каб спектаклі ішлі па-беларуску) — “за антымарксісцка-ленінскія погляды ў выкладанні гісторыі музыкі”. Там жа знайшлі і рукапісныя характарыстыкі на вучняў першага выпуску — на таго ж Ісака Любана, будучага аўтара песні “Бывайце здаровы”. А ці ж не цікава, што ў першым наборе на духавыя інструменты было ажно 14 валтарністаў? Цяпер па планах — усяго адно месца штогод. Тады трэба было як мага хутчэй скласці з выкладчыкаў і вучняў паўнаватарскі аркестравы калектыў (цяпер гэта Дзяржаўны акадэмічны сімфанічны аркестр на чале з маэстра Аляксандрам Анісімавым). І абраць у яго лепшых, бо далёка не ўсе, хто паступіў, спраўляліся надалей з усё больш складанымі заданнямі.

— А сёння спраўляюцца? У вас жа выкладаюцца не адно спецыяльна дысплыліны, але і агульнаадукацыйныя. Музыканты, якія вызначыліся з прафесійнай, звычайна іх не вельмі шануюць.

— Ёсць такое. Таму выкладчыкі імкнуцца іх зацікавіць, звязаць тых ж геаграфію ці фізіку з музыкай. Прыдумалі штосьці накітавалі гульні “Музычная геаграфія”: вучаюцца не толькі прыроду і эканоміку замежа, але і іх уздзеянне на развіццё культуры, яе сучасны стан, наяўнасць конкурсаў, фестываляў.

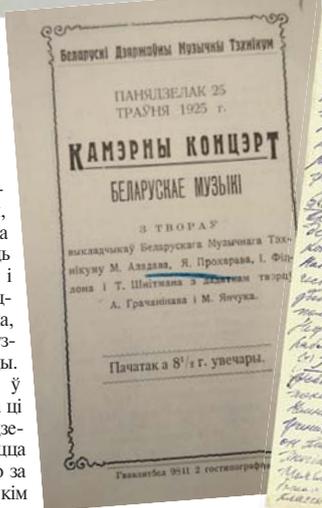
— А ўсё, што тычыцца гуку, яго ўзнікнення, распаўсюджвання, узамінення, разнастайныя акустычныя з'явы, музычная электроніка — гэта ж фізіка. Усё ўзаемазвязана, і многія самыя нечаканыя адкрыцці робіцца на сумежжы навук. Разуменне гэтага і намагаемся прывіць выхаванцам.

— На развітанне — крыху асабістага. Быць дырэктарам — складана? Так, у вас за пяцьмі кіраўніцтва студэнцкім акадэмічным аркестрам нашай Акадэміі музыкі, там жа — пасада дэкана народнага факультэта. Але дырэктарства — з'яўна, гэта штосьці іншае?

— Безумоўна. Даводзіцца ва ўсё ўнікаць і адказваць за ўсё адразу. Тры з паловай гады таму ў нас з'явіўся, нарэшце, інтэрнат. Цудоўна! Але складана яшчэ тое, што нашы вучні — падлеткі пераходнага ўзросту, да якіх патрабуецца асаблівы пільход.

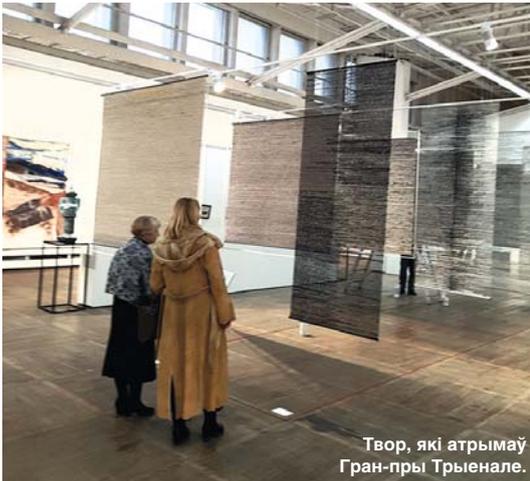
— Што ж тады для дырэктара галоўнае: вучэбны працэс, выхаванне, грошы, атмасфера ў калектыве?

— Усё важна. Але галоўнае — гармонія паміж усімі.

І. Любан, як сведчыць характарыстыка, быў “добры вучань”.

дра Рашчынскага. Конкурс юных выканаўцаў на класічнай гітары — імя Уладзіміра Бельшавы, які заклаў асновы беларускай гітарнай школы і вывеў нашых музыкантаў на сусветны ўзровень. Конкурс канцэртмайстарскага майстэрства, які ў 2020-м набудзе статус рэспубліканскага, названы ў гонар Валерыя Савіна. Тое ж імя далена Камернай зале нашага каледжа. Таццяна Сергяенка, якая падрыхтавала безліч таленавітых

Твор, які атрымаў Гран-пры Трыенале.

У чацвер у сталічным Палацы мастацтва адкрылася выстава-конкурс IV Трыенале сучаснага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. Да ўдзелу ў ёй былі запрошаны прафесійныя мастакі, а таксама студэнты старшых курсаў мастацкіх ВНУ нашай краіны. Кожны ўдзельнік мог прадставіць не больш за тры работы, створаныя не пазней 2017 года. Матэрыял і вырашэнне твораў маглі быць якія заўгодна пры ўмове высокай якасці выканання.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ /
Фота аўтара

Выстава займае ўвесь другі паверх. У экспазіцыі прадстаўлены сталіца і рэгіёны. Некаторыя творы аматараў мастацтва маглі ўжо пабачыць на выставах, але іх большая частка экспануецца ўпершыню. Удала пабудаваная экспазіцыя ўжо сама з'яўляецца творам мастацтва. На выставе ёсць візуальныя акцэнтны, але перыферыя адсутнічае. Няма такога, каб штосьці займала ганаровае месца, а штосьці было б нібыта адсунута ў кут. Кожная работа, незалежна ад яе памеру, выстаўлена так, каб глядач не абмінуў яе ўвагай.

Яшчэ да афіцыйнага адкрыцця выставы экспазіцыю аглядзела журы Трыенале. Трэба было вызначыць лепшы ра-

На выспе не сумна, але чаму няма шэдэўраў?

боты ў намінацыях “Захаваанне традыцый”, “Наватарства”, “Інсталіяцыя” і “Гран-пры”. Аўтару гэтых радкоў давялося прысутнічаць пры рабоце журы. Калі ў першых дзвюх намінацыях вызначыць лаўрэатаў было адносна лёгка, бо тут з крытэрыямі ацэнкі ўсё больш-менш зразумела, дык з трэцяй узніклі пытанні. Здавалася б, на тэарэтычным узроўні ўсе ведаюць, што такое інсталіяцыя, але ў рэчаіснасці пад гэта вызначэнне трапіла вялікая колькасць самых розных аб'ектаў у самых розных спалучэннях. Чалец журы мастацтвазнаўца Мікалай Паграноўскі ў гэтай сувязі нагадаў словы аднаго літаратурнага крытыка: “Калі я не ведаю, як акрэсліць жанр літаратурнага твора, калі гэта і не аповяд, і не аповесць, я кажу “нарцы” альбо “эсэ”. А іншы раз — проста “тэкст”. Дык вось з інсталіяцыяй атрымліваецца нешта падобнае...

У параўнанні з папярэднімі Трыенале ў экспазіцыі паболела рэчаў, якія пры захаванні фармальнага адзнак керамікі, ткацтва ці мастацкага металу, у канцэптуальным сэнсе належыць мастацтву нейкаму іншаму, для якога ў нас яшчэ і агульнапрынятага вызначэння няма. Можна назваць гэта арт-дэзайнам, “аб'екта-

мі”, ці ўжо згаданымі “інсталіяцыямі”. Часам нават не ведаеш, ці гэта крок наперад па магістральным шляху, ці блуканне без компаса, акрэслена канцэпцыя ці прыгоды інтуіцыі. Адно магу сказаць упэўнена: на выставе не сумна. І гэта, бадай, галоўнае. Ды і само пачуццё мастакоў выйсці са звыклага, нават рызкуючы пры гэтым быць не зразуметым, выклікае павагу.

Калі меркаваць, што Трыенале — праўдзівы адбітак стану нашага дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, дык міжволі прыходзіць да думкі, якую многія палічаць спрэчнай і правакацыйнай. Да думкі, што беларускай школы ДПМ увогуле няма. Школа ёсць, а вось яе нацыянальнае аблічча неакрэсленае. І тлумачэнне гэтаму трэба шукаць не ў адметнасцях культурніцкага працэсу, а ў менталітэце грамады. Бо як мастацтва ўплывае на грамаду, так і грамада на мастацтва. У побыце, глядзячы на цэннік у краме, мы адразу звыкла пераводзім рублі ў даляры ці еўра. Гэта адбываецца на падсвядомым узроўні. Вось і мастак дзейнічае паводле той жа логікі. Як мы шануем канвертуемую валюту, так і ён арыентуецца на канвертуемыя ідэі і стылістыку. Не на ўласную

Фрагменты экспазіцыі.

краіну, але на наваколны свет.

Далібог, я не лічу, што гэта кепска. Гэта ўсяго толькі рэчаіснасць, з якой трэба лічыцца. Занепакоенасць выклікае хіба тое, што на мастацкіх выставах, у тым ліку і ў экспазіцыях ДПМ, усё часцей дамінуюць работы вонкава кідкія, эфектныя, але ж творы, так бы мовіць, ва ўсіх сэнсах грунтоўныя сустракаюцца ўсё радзей і радзей. Ды і належыць яны часта мастакам пакалення, якое творча сиввердзілася яшчэ за савецкім часам. Такая сітуацыя падаецца мне не зусім нармальнай. Свабоды ў параўнанні з савецкай эпохай, безумоўна, стала болей. Значна пашырылася прастора для творчага самавыяўлення. Чаму ж усё гэта не канвертуецца ў шэдэўры?

Я кінуў паліць. Паўгода таму. Хтосьці скажа: навіна асабістага, так бы мовіць, значэння. Так, факт драбнаваты ў маштабах беларускага сусвету. І не напісаў бы пра гэтую маю перамогу над шкоднай звычайнай ўзроста ў сорак гадоў, калі б не ліст з Бабруйскага палаца мастацтваў, у якім метадыст сектара па рабоце сярод дзяцей Наталля Давідовіч піша пра Дзень адмовы ад палення. Маўляў, дзень гэты — міжнародны і звернуты ён на інфармаванне грамадства пра шкодны ўплыў тытуню на здароўе. Таму работнікі ўстановы правялі з бабруйскімі школьнікамі гутарку “Паліць — не модна!”
Натуральна, выступілі псіхіятры, нарколагі і валеолагі. А я дацяміў, што пад старасць пачаў станавіцца модным.

Яўген ПАГІН

3 марай пра млын...

Гаворку пра здаровы лад жыцця падхапіла бібліятэграф аддзела абслугоўвання і інфармацыі Ашмянскай раённай бібліятэкі Алена Янкоўская. “Дзень інфармацыі, — напісала яна, — называўся “Здаровае пакаленне 21 стагоддзя”. Бібліятэкары падрыхтавалі кніжную выставу “Стыль жыцця — здароўе”. Выданні распавядалі аб правільным рэжыме харчавання, фізічных напружках, загартоўванні арганізма”. Не ведаю, наколькі эфектыўным аказалася мерапрыемства і колькі чытачоў кінулі пасля яго паліць. Несумненна адно, такіх акцый, нефармальных і адмысловых, павінна быць шмат. І не толькі ў бібліятэцы.

Як тут не згадаць пра ўзаемазвязанасць здаровага цела і духу. На стыку названых паняццяў узнікаюць цікавыя стваральныя ідэі. Напэўна, менавіта ў гэтым вытокі міжнароднага фестывалю мастацтваў Ореп MoloFantasy у Маладзечне. Па словах вядучага рэдактара цэнтралізаванай клубнай сістэмы Маладзечанскага раёна Надзеі Бондар, адкрыццё мерапрыемства прайшло 21 лістапада ў цэнтры традыцыйнай культуры і побыту вёскі Плябань. Прадстаўнікі Беларусі, Славеніі, Польшчы, Украіны, Расіі з 4 па 8 снежня будуць удзельнічаць у конкурснай праграме. Намінацыі наступныя: харэаграфія, інструментальная музыка, спевы, мастацкае слова, тэатральная творчасць, докарэаграфія-прыкладнае мастацтва.

Цяпер — вось пра што. Копішніа мае вандроўкі ў Прыбалтыку ўражвалі найперш малаўнічымі і частымі кравідамі з ветракамі. Яшчэ тады прыйшоў да высновы, што наўняўнасць млына, які дзейнічае, — паказчык развіцця прыватнай сельскай гаспадаркі. На Беларусі ветракі і вальзаныя млыны — докарэаграфія імітацыя. Родкае выключэнне складалі турыстычныя аб’екты, дзе ўсё ж ёсць шанец далучыцца да старадаўняй прафесіі мукамола. Так што па млынах у мяне — настальгія на генным узроўні. Крыху падлекаваць яе можна ў Адэльску Гродзенскага раёна, дзе ладзіцца свята млынору

(а яшчэ — раённы фальклорны фест “Вяртанне да вытокаў”) і фестываль “Мелодыя ручніка”. Вядучы метадыст па рабоце ў галіне традыцыйнай мастацкай культуры, нематэрыяльнай культурнай спадчыны і фальклору Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтру Наталля Рамановіч распавядае: “Свята млынору адраджана сем гадоў таму. Менавіта ў вачкасах Адэльска жылі і працавалі заспадары 14 ветракоў. Млыноў не засталася, а памяць пра іх жыве. А заступнік млынору — святы Марцін. Ягоны дзень адзначаецца напачатку лістапада”.

Кірмаш “Гусінае свята” прайшоў 23 лістапада ў Белай Дуброве Касцюковіцкага раёна. Тут спрадвеку гадавалі на берагах Беседзі тусей. Кірмашовая традыцыя адраджана. У цэнтральным парку аграгарадка з’явіўся знакавы арт-аб’ект: шыкоўная гусь, зробленая кавалём Сяргеем Курбанавым. Пра гэта паведамліла намеснік дырэктара цэнтралізаванай клубнай сістэмы Касцюковіцкага раёна Святлана Захарэнка.

Навіны адным радком. 25 лістапада ў Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур ладзіўся рэспубліканскі семінар-празентацыя “Новыя выданні для аматарскіх калектываў мастацкай творчасці”. Раённыя дажынкы адбыліся ў палацы культуры Ліцьві. Метадысты Карэліцкага раёна анансуюць перадавагодняе шоу “Дзве зоркі” — свята песні і танца. Правая ўрок “Падлетак. Правапарушэнні. Алкаказнасць” прайшоў у сель-

- На здымках:
 1 На выставе работ Анатоля Кардаша ў Наваельні.
 2 “Жытніца” з Кракоўкі.
 3 Полацкая “Жывая даўніна”.
 4 Загадчык Навагрудскай бібліятэкі Ларыса Касцюк па сумяшчальніцтве — Майдадыр.
 5 Адэльскія ручнікі і стравы.

работніка культуры — “Не паўтарацца!”

Цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма Браслаўскага раёна даўно саброе з аддзелам адукацыі, культуры і спорту краёвай думы латвійскага горада Дагда. Кіраўнік гэтага аддзела Марыя Міцкевіч не раз прывозіла ў Браслаў адмысловыя экспанаты для выстаў, да прыкладу, дыван даўжынёй у 30 метраў, тры дзясяткі дэкаратыўных свечак ці шарыкавыя асідкі з розных краін. Гэтым разам, паведамляе дырэктар Браслаўскай ЦБС Вольга Ляснеўская, адбылася выстава больш за паўтысячы папяровых сурвэтак.

Этнафест “Жывая даўніна” адбыўся 24 лістапада ў Полацкім раённым цэнтры

праграм. Намеснік дырэктара Віцебскага АМЦНТ Андрэй Стручанка распавядае, што дзевяць рэгіянаў вобласці прэзентавалі 15 праграм для дзяцей, моладзі і дарослых.

Старшы навуковы супрацоўнік Дзятлаўскага краязнаўчага музея Алена Абрамчык напісала пра выставу работ жывапісца з Наваельні Анатоля Кардаша. З 1989 года ён стварыў больш за 300 работ. Многія з іх знаходзіцца ў прыватных калекцыях Італіі, Украіны, ЗША...

Настаўнік дзіцячай школы мастацтваў з Гродна Наталля Паўленка паведала пра практыку вязаных плёнраў і музейна-экспедыцыйнай дзейнасці. Апошняя вандроўка школьнікаў адбылася ў Навагрудку і Нясвіж.

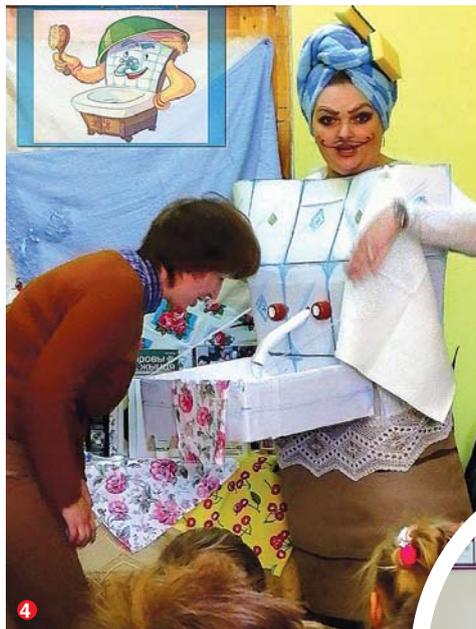
У палацы мастацтваў Бабруйска прайшоў літаратурны вечар, прымеркаваны да 120-годдзя з дня нараджэння Міхася Лынкава. Ён у свой час кіраваў мясцовай газетай, дзе друкаваліся яго першыя вершы, фельетоны, апавяданні. Метадыст сектара па рабоце сярод дзяцей палаца Наталля Давідовіч піша, што з 2011 года гарвыканкам заснаваў спецпрамію імя пісьменніка.

Навагрудская бібліятэка сямейнага чытання запраціла маленькіх чытачоў у этнаграфічную вандроўку “Повяз часоў”.

Загадчык устаноў Ларыса Касцюк паведамляе: “Бібліятэка ператварылася ў сядзібу, напоўненую ручнікамі, саматканымі дзяржэткамі, кошыкамі, збанкамі і льялькамі-абв’язкамі. Да месца прыйшла кніга Міколы Малаўкі “Сядзіба, альбо Хата з матчынай душой”.

Аддзел металычнай работы Ашмянскага РЦК даслаў артыкул пра Розу Яцуківіч, якая працуе ў сферы раённай культуры з 1977 года. Пачынала з клуба ў Анкалаве, потым рабіла ў Кракоўцы. Мясцовы хор пераўтварыўся ў ансамбль народнай песні “Жытніца”, які стаў для раёна брондавым.

Пішыце пра цікавае! Сустрэнемся праз тыдзень.

скай бібліятэцы Мураванай Ашмянкі Ашмянскага раёна. А інтэлектуальная гульня “Права дзяцей — клопат дзяржавы” была арганізавана ў Тур’янскай сельскай бібліятэцы Пшчынскага раёна. У РЦК Навагрудка прайшоў другі тур конкурсу для творцаў сталага ўзросту. У Ваўкавыскай райбібліятэцы працуе фотавыстава журналіста Наталлі Мазалевіч. Бабруйскія майстры прынялі ўдзел у абласных дажынках, што ладзіліся ў Магілёве. У Бабруйскай цэнтральнай дзіцячай бібліятэцы імя Аркадзя Гайдара прайшоў майстар-клас па бісераліяванні. У Масдоўскай раённай бібліятэцы дзейнічае міні-музей “Свет дакам’ютарнай тэхнікі”.

Метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Дзятлаўскай райбібліятэкі Марына Бортка піша: “Казлоўшчынская гарпасяляковая бібліятэка — цэнтр агульнадаступнай інфармацыі, дзе заадачыкам з’яўляецца Людміла Халімончык, стала адным з пераможцаў У рэспубліканскага конкурсу “Бібліятэка — цэнтр духоўнай асветы і выхавання”. Перамога дасягнута ў намінацыі “Гісторыя праваслаўя роднага краю”.

Радуе тое, што ўсе праекты, пра якія сёння вядзецца гаворка, — размаіцца па жанрах і цікавыя па змесце. Дэвіз сапраўднага

культуры. Прэзентаваліся нацыянальныя стравы і фальклорныя гурты, да прыкладу, калектывы архаічных спеваў “Княжыч” цэнтра рамёстваў і традыцыйнай культуры Наваполацка. Пра гэта распавядае рэдактар Полацкага РЦК Кацярына Паўловіч.

У Глыбокім прайшоў першы знальны тур абласнога конкурсу дыскатных

Светлыя Ганцавічы

Украі ткацтва і іншых рамёстваў

Даведаўшыся пра паездку аглядальніка “К” у “свой” раён, начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ганцавіцкага райвыканкама Віктар Супрун настойліва парэкамендаваў мне паспець зазірнуць у Раённы дом рамёстваў у самім горадзе. “Кіруе ім сапраўдны прафесіянал у галіне культуры Ала Васільеўна Занька, — паведаміў ён. — Будынак, у якім знаходзіцца ўстанова, адрамантавалі ў канцы 2017-га года так, што паказаць яго сёння не сорамна чыноўнікам самых высокіх рангаў. Адно задавальненне кіраваць ім! Дакранаючыся ж непасрэдна да дзейнасці Дома рамёстваў, скажу наступнае: працуе ён не горш, чым арганізацыі падобнага профілю краіны. Галоўнае — удалося захаваць пераемнасць пакаленняў. Да нядаўняга часу ў раёне пражывалі чатыры ўмельцы, што налілі званне народны майстар Рэспублікі Беларусь. (На жаль, ткачы і вышывальшчыцы Фэаніі Яўстаф’еўны Крысюк ужо няма на гэтым свеце.) На змену ж заслужаным спецыялістам, ім у дапамогу заўсёды гатовыя прыйсці іх вучні, якія толькі яшчэ учора пачыналі навучацца рамёствам”.

Ігнараваць запрашэнне Віктара Міхайлавіча я, вядома, не мог...

Віктар Супрун: “Я люблю радзіму!”

Ала Занька: “Ах, які цуд!”

Дом рамёстваў прыгожы звонку...

Алег КЛИМАЎ,
Мінск — Ганцавічы — Мінск / Фота аўтара

ШТО БЫЛО І ЁСЦЬ

Сапраўды, звонку раённы Дом рамёстваў глядзіцца проста прыгажункам. Прыгожы ён, як аказалася, і тым, што адбываецца ўнутры яго. А адкрылася ўстанова ў 1997-м годзе, і ў ёй быў прадстаўлены велізарны матэрыял пра традыцыйныя рэгіёна, аб ткацкіх вырабах, які збіралі тагачасны дырэктар РДР Марыя Іванаўна Муха з палпчынікамі. З тых часоў і па гэты дзень спецыялізуецца ўстанова менавіта на ткацтве — чатырохнітавым, характэрным для Ганцавішчыны: фонд Дома складае больш за чатырыста прадметаў такога вытворчасці. Зрэшты, гістарычна вядомы раён і сваімі ганчарным мастацтвам і вышывай рышэльце.

Праводзячы для мяне экскурсію па Доме рамёстваў і распавядаючы пра асаблівасці вырабу той ці іншай рэчы, дырэктар Ала Занька адзначыла, што на выставах, якія тут праводзяцца рэгулярна, экспануюцца не толькі работы ткачых, вышывальшчыц, але і прадметы, выкананыя майстрамі па пляценні з прыродных матэрыялаў, карункапляценні, выцінанкі, ганчарнай справы, роспісу па дрэве, разьбяраны па дрэве. Прадукцыю гэтую можна набыць як у самой установе, так і на выязных кірмашах-продажах, — няхай будзе тое Рэспубліканскі фестываль “Вясновы букет” або “Агелонскі кірмаш” у польскім Любліне.

У асобным памяшканні РДР знаходзіцца работы народных майстроў — ткачых і вышывальшчыц Фе-

аніі Крысюк, Ульяны Віннік, Ніны Казак і ганчара Віталія Шпэлеўвіча.

— Вы можаце ўбачыць вырабы, да прыкладу, і бабулі Ніны Мікалаеўны, яе мамы, дачкі, унучкі, — акцэнтую маю ўвагу дырэктар. — Вось як дынастыя рукадзельніц Казак у нас прадстаўлена!

У Доме рамёстваў ёсць і экспанаты, якім за сто гадоў, і дзючыя ткацкія станкі, што бесперабойна выдаюць прадукт ужо другога стагоддзя. Пабыць жа некалькі хвілін докамі якога-небудзь рамёства могуць тэа, хто прыходзіць у РДР на майстар-класы (кошт урока складае два рублі). “Неяк да нас прыводзілі дзяцей з дзіцячага сада, і ім захацелася праявіць сябе ў выцінанцы, — успамінае спадарыня Занька. — Я думала, ніхто з іх нажніц яшчэ не ўмее трымаць, а яны так тут сталі выразаць — проста вундэркінды нейкія!”

Пры Доме рамёстваў дзейнічаюць “Народны клуб майстроў “Багач” (25 чалавек), гурткі па ткацтве, вышываў і роспісу (усяго 36).

— “Багач” — месца сустрэчы вопытных спецыялістаў, — распавядае Ала Занька. — А гурткі наведваюць у асноўным школьнікі, пераважна навучэнцы сярэдніх класаў (на жаль, старшакласнікі ў гэтым сэнсе інтэрныя, ды і майстар-класы асабліва цікавае: спадарыня Занька. — Захапленні для гуртоўцаў хобі, як правіла, і застаюцца: скажам так, — пра-

...і знутры.

фесійна рамёствамі займаецца не вельмі шмат нашых выпускнікоў, як хацелася б. Але — займаюцца, таму і за пераемнасць пакаленняў пакуль асцярогі няма.

У дзейнасці ўстановаў заняты за дзвесце ўмеляўцаў з усяго раёна. Перыядычна яны прымаюць удзел у конкурсах як унутры краіны, так і за мяжой, перамогі, натуральна, прыходзяць. А мінулым летам у Ганцавічах упершыню арганізавалі свята народных промыслаў, рамёстваў і фальклору “З народнымі традыцыямі ў новы век”. Мяркуюцца, што гэты фестываль стане штогадовым.

ШТО ЁСЦЬ І БУДЗЕ

— Ала Васільеўна, у выстачнай зале разам з творами народных майстроў можна ўбачыць і батлейку, — звяртаюся я да дырэктара. — Гэта значыць, установа выконвае функцыі, уласна, Дома рамёстваў, музея і, як аказваецца, арганізацыі, што праводзіць забаўляльныя мерапрыемствы?

— Так. У гэтую нядзелю батлейка пакажа праграму для дзяцей “У гасіях у Зюзі”, на будучыню рыхтую спецтакль пра цара Ірада. Традыцыя і гэтых

мерапрыемстваў, і іншых закладзена яшчэ маімі папярэднікамі-дырэктарамі Марыяй Іванаўнай Мухай і Маргарытай Аляксандраўнай Саланевіч. Я ж узначальваю раённы Дом рамёстваў з мінулага снежня, а наогул у маім паслужным спісе праца бібліятэкарам, кіраўніцтва сельскім клубам і Домам народнай творчасці ў вёсцы Ганцавічы, раённым краязнаўчым музеем, аддзелам ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Ганцавіцкага райвыканкама. Амаль сорак гадоў я ў культуры, і за гэты час у мяне назапасілася шмат матэрыялу, звязанага з беларускімі народнымі традыцыямі. І сабраанае, вядома, трэба было рэалізаваць, што мы з калегамі і пачалі рабіць у перыяд летніх аздараўленчых лагераў для дзяцей. Не па металычых і інтэрнэту, а самі прыдумлялі праграмы на аснове мясцовых забаў, у якія калісьці гулялі

нашы прабабулі і прадзеды, бабулі і дзядулі. Ладзілі конкурсы — таксама з выкарыстаннем тутэйшых прыказак, прымавак.

Дарэчы, пры Доме рамёстваў збіраюцца арганізаваць і ўласны фальклорны калектыў! А цяпер яшчэ пра музей. Той, што дзейнічае ў РДР, так у ім і застанецца. Але ва ўстанове, як я ўжо пісаў вышэй, сабралася вялікая колькасць вырабаў з тканін, якія таксама патрабуюць выхаду на публіку. І ў Доме рамёстваў прыдумлялі гуманітарны праект па стварэнні на сваёй базе інтэрактыўнага музея традыцыйнага ручнога ткацтва. Прафінансавана павінна быць узвядзенне самога будынка — пажадана прыбудова да асноўнага, яго аздабленне, набыццё і мантаж абсталявання для дэманстрацыі экспазіцыі — ад стэлажоў да перасоўных тэрміналаў, і гэтак далей. Вопыт выйравання грантаў у РДР ёсць — у 2002-м

годзе ён атрымаў Прэзідэнцкі грант на развіццё ткацтва. (Між іншым, Аляксандр Лукашэнка адзначыў калектыў установы і ў 2011-м, калі Дом рамёстваў на цырымоніі ўручэння прэміі “За духоўнае адраджэнне” быў удастоены спецпрэміі Прэзідэнта “за адраджэнне і захаванне народных рамёстваў, далучэнне моладзі да традыцыйнай культуры”). У РДР спадзвіжца, што і гэтая ідэя ўвасобіцца ў жыццё — як і ініцыятыва аб унясенні чатырохнітавага ткацтва ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў. Сярод іншых планаў установы — рэалізацыя яго прадукцыі ў замежных краінах, і магчымасці для гэтага ёсць.

У савецкім кінахіце 1940-га года “Светлы шлях” распавядаецца пра лёс дзючыні, якая, пераехаўшы з вёскі ў горад, стала там перадавой ткачыхай. Існаванне і дзейнасць Ганцавіцкага раённага Дома рамёстваў і ёсць прыклад светлага шляху. Ва ўстанове не проста беражліва захоўваюць памяць аб промыслах рэгіёна, а не даюць ім знікнуць у глыбіні стагоддзяў. Старадаўныя прадметы адзення, абрусы, посылкі, ручнікі, сучасныя рэчы выступаюць тут і ў ролі экспанатаў, і як узоры вышываў народнай творчасці, асновы якой спасцігаюць паслядоўнікі знакамітых мясцовых майстроў. А тэа, у сваю чаргу, на свет з’яўляюцца новыя, шыкоўныя творы мастацтва. Усе разам гэтыя людзі і ідуць шляхам светлым. І хай на ім магчымых цёмных кіламетраў будзе палемш. Ну а рэальным папярэднікам выбару дакладнай дарогі рамеснікамі Ганцавішчынаў служыць той факт, што, напрыклад, у аграгарадку Чудзін і вёсцы Будча плануюцца стварэнне майстэрняў з ткацкімі станкамі ў іх.

Кульмінацыйным момантам імпрэзы стала далучэнне да традыцый яднання рэгіянальных культур, распачатай Віцебскай вобласцю. Сімвалам такога яднання, добрых адносін, агульнай павагі і любові да беларускай культуры, духоўнай спадчыны і знакам ушанавання гісторыі абласных цэнтраў народнай творчасці стаў Беларускі пояс рэгіянальных культур. Ён складаецца з паясоў, сплеченых у кожнай асобнай вобласці. І кожны абласны цэнтр-юбіляр уплятае ў агульны пояс унікальную самабытнасць сваёй культуры. Надзвычайныя квяцісты ды ёмісты той пояс.

ПАЧАТАК АД АГІТБРЫГАД

Сваю гісторыю цэнтр пачаў з 1939 года як абласны Дом народнай творчасці. Паколькі Брэст амаль што цалкам быў знішчаны ў гады Вялікай Айчыннай вайны, у архівах не захаваліся дакументы, якія распавядаюць пра гэты перыяд работы.

З 1944 па 1946 год змянялася пяць дырэктараў. Пры АДНТ адкрываецца студыя выяўленчага мастацтва, у якой займаюцца самадзейныя мастакі гарадоў і вёсак вобласці. З 1952 года працуюць гурткі мастацкага слова, вышыўкі, ігры на акардыёне і баяне, драматычны і танцавальны, студыя выяўленчага мастацтва. Пашыраецца штат супрацоўнікаў, уведзены пасады старых метадыстаў па хоры, харэаграфіі. Паляпшаецца матэрыяльная база, набываюцца сцэнічныя касцюмы, музычныя інструменты, рамонтуюцца будынак АДНТ.

50 — 60 гады — час стварэння агітбрыгад, іх станаўлення і творчага росквіту. Пры АДНТ на той момант існавала базавая агітбрыгада, якая з'яўлялася творчай лабараторыяй для раённых структур. У гэты перыяд утвараецца металычны кабінет, дзе падабрана спецыяльная жанравая літаратура. На базе ўстановы дзейнічае “народная філармонія”, удзельнікі якой вандруюць з канцэртамі па вобласці. Актыўна развіваецца тэатральны аматарскі рух. Дапамогу ў стварэнні драматычных гурткоў аказваюць спецыялісты Дома творчасці і студыйшы дзесяцімесячных тэатральных вярчэнняў курсаў, што створаны пры АДНТ. У 1968 годзе па яго ініцыятыве ладзіцца першы абласны агляд духавых аркестраў. Досвед правядзення такіх аглядаў быў распаўсюджаны па былым Саюзе.

У сакавіку 1972 года адкрываюцца аддзелы клуб-

У тысячагадовым Брэсце абласны грамадска-культурны цэнтр адзначае 80-годдзе з дня стварэння. Юбілейныя мерапрыемствы сталі стварэння. Юбілейныя мерапрыемствы сталі добрай нагодай, каб у гасцінных сценах АГКЦ сабраліся супрацоўнікі розных гадоў, слабы, удзячныя гледачы і калегі, тым, для каго дзень нараджэння ўстановы — не проста карговае свята, а значная гістарычная падзея.

Калектыў цэнтра на чале са Светланай Каржук.

Уплецены ў агульны пояс

Метадысты на юбілей ў якасці артыстаў.

Абласное свята “Таночак”.

Першы конкурс эстрадна-джазавай музыкі ў Пружанах. 2009 год.

най работы і мастацкай самадзейнасці, сектары драмы і выяўленчага мастацтва. У 1975 годзе ўстаноўваецца спецыяльная на-металычным цэнтрам першага тура Усесаюзнага фестывалю самадзейнай мастацкай творчасці працоўных. У ходзе фестывалю было створана шмат калектываў мастацкай самадзейнасці. Установа пе-

ратвараецца ў абласны навукова-металычны цэнтр. З чэрвеня 1980 года дырэктарам АНМЦ становіцца заслужаны работнік культуры краіны Светлана Гуляева.

Металычныя цэнтры, школы народнай творчасці ўнікаюць у гарадах і раёнах. Укараняецца сістэма абласной кадравай вучобы. Распрацавана абласная праграма па зберажэнні

нага мастацтва “Палескі карагод” і абласнога фестывалю эстраднага мастацтва “Рытмы маладосці”, створана лабараторыя традыцыйнай культуры. З 2003 па 2007 год дырэктар цэнтра — Марыя Аласюк. Развіваюцца і папулярныя аматарская мастацкая творчасць і фестывальны рух. Распаўсюджаюцца рэканструкцыя канцэртнай і выставачнай залы. Адчыняецца салон-магазін “Скарбніца”.

З 2007-га цэнтр значна палепшаецца ад Сёння ўстаноўваецца каардынацыя дзейнасці 12 металычных цэнтраў, 4 металычных ад-

тва “Таночак”. З гэтай нагоды шмат мерапрыемстваў адбылося падчас святкавання тысячагоддзя Брэста.

НЕ КАПІТАЛ І НЕ СРОДКІ ВІТВОРЧАСЦІ

На базе БРАГКЦ дзейнічае і некалькі клубных утварэнняў. Каля дзвядцяты гадоў працуе абласны клуб майстроў народнай творчасці “Скарб”. Ён аб'яднаў лепшых майстроў розных жанраў народнага дэкаратыва-прыкладнага мастацтва з розных куткоў Брэсцкай вобласці. За гады існавання клуба наладжана

Абласны агляд фальклорных калектываў. 1978 год.

дзелаў, 16 клубных сістэм, работу 469 клубных устаноў, у якіх ажыццяўляюць сваю дзейнасць 3788 клубных фарміраванняў і 420 калектываў з найменнем “народны”, “узорны”, са званнем “Заслужаны калектыв Рэспублікі Беларусь”.

Канцэртная зала на 562 месцы з'яўляецца адной з лепшых канцэртных пляцовак Брэсцкай вобласці. Сучасная выставачная зала штогод презентуе каля дзвядцяты выстаў мастакоў, прафесіяналаў і аматараў, майстроў народнай творчасці. Побач працуе салон-магазін “Скарбніца”. Тут пакупнікам прапаноўваецца больш за 800 аўтарскіх работ і сувеніраў.

Пашырлася і фестывальная палітра. Калі раней за год ладзіліся адзін — два фестывалі, то цяпер — ад 10 да 20. Галоўныя іх задачы — захаванне традыцыйнай культуры, фальклорнага мастацтва, роднай мовы і розных жанравых кірункаў аматарскай творчасці. Многія сталі брэнд-назвамі. З 1989 года праходзіць абласны фестываль народнай творчасці “Не старуюць душой ветэраны”, з 1986-га — абласны агляд-конкурс і свята духовай музыкі “Фанфары”, з 1990-га раз у чатыры гады ладзіцца абласны агляд-конкурс “Берасцейскія забаўлянікі”, раз у тры гады з 1996-га праводзіцца абласное свята народнага гумару “Спораўскія жарты”.

Даспадобы гледачам прыйшліся абласны фестываль сучаснага мастацтва “Эстрадны MIX”, форум “З любоўю да песні”, музычны праект “Дэбют з аркестрам”, абласное свята роднай мовы “Жывыя вытокі”, свята фальклорнага мастац-

тва выстаў і майстар-класаў па аднаўленні рэдкіх рамёстваў, а семінары і канферэнцыі з удзелам майстроў-рамеснікаў сталі традыцыйнымі.

Клуб нацыянальных культур “Садружнасць” існуе з 2011 года. У выніку цэнтр стаў ядром садружнасці сямя нацыянальных супольнасцяў. У яго склад увайшлі прадстаўнікі ўкраінскага навукова-педагагічнага саюза “Берагіня”, абласнага аддзялення “Міжнароднага кангрэса азербайджанскіх таварыстваў”, рускай, яўрэйскай, польскай суполкі...

Галоўнае багацце любой арганізацыі — не капітал і нават не сродкі вятворчасці. Гэта — супрацоўнікі, якія з'яўляюцца адначасова і абліччам установы, і яе мозгам і рухавіком. Калектыву Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра — гэта шматпрофільная высокакваліфікаваная спецыялісты. Усе мы розныя, але нас аб'ядноўвае любоў да культуры і да справы, якой кожны з нас займаецца. У нас сфармавалася атмасфера прафесійнага братэрства, якая бывае тролькі сярод прафесіяналаў.

Мнагалетняя плённая праца і назапашаны вопыт выдзюць нас да новых вяршыняў, натхняюць на вялікія творчыя здзяйсненні. З шэраў улюбленых людзей у сённяшнім дні і верай у шчаслівае будучыню — мы пачынаем алік новага дзесяцігоддзя і ідзем насустрач новым юбілеям.

Мы пішам гісторыю нашага цэнтра разам!

Супрацоўнікі Брэсцкага абласнога грамадска-культурнага цэнтра
Фота з архіва БРАГКЦ

“СКАРБНІЦА” ФЕСТИВАЛЯ І СУВЕНІРАЎ

З 1999 па 2002 год калектыву значна палепшаецца Людміла Бярнэй, харэограф і рэжысёр. За гэты час распрацаваны праекты правядзення Міжнароднага фестывалю харэаграфіч-

Беларусь бадай як ніхто іншы разумее гэтыя пастулаты. Таму тэма, пра якую пойдзе гаворка, нібы сучасна была, дзякуючы пакаянню...

Антон РУДАК /
Фота аўтара

Увосень Мінскі міжнародны адукацыйны цэнтр імя Ёханса Рау ў партнёрстве з Украінскім каталіцкім універсітэтам пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў Федэратыўнай Рэспублікай Германія і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай, распавядае мемарыял Берлінскай сцяны — гэта адзін з найлепшых захаваных участкаў колішніх памежных умацаванняў паміж усходнім і заходнім Берлінам. Мемарыял ушаноўвае таксама памяць аб людзях, якія загінулі альбо былі забітыя, спрабуючы перасекчы сцяну. Асабліва расчужаюць і адначасова выклікаюць жах і неразумненне расповеды экскурсавода аб лёсах самых маленькіх ахвяр сцяны — дзяцей, якія выпадкова трапілі ў памежную зону, альбо патаналі ў каналах ля сцяны, пакуль супрацоўнікі ратаўнічых службаў не маглі ім дапамагчы, самі баючыся трапіць у зону абстрэлу памежнікаў.

Сцяна нечакана пала ў 1989 у выніку шматлікіх пра-

ДА ДРУГОЙ СУСВЕТНАЙ І ПАСЛЯ ЯЕ

Берлін сустраў беларуска-украінскую групу 17 лістапада. Відаць, невыпадкава так супаіла, што на гэтую дату сёлета прыпадае Дзень усенароднай жалобы, які адзначалі ў Германіі з 1919 года на памяць аб ахвярах Першай сусветнай вайны. Зрэшты, дата адзначэння на працягу гісторыі змянялася, як і трактоўка жалобнага дня — але цяпер ён прысвечаны памяці ахвяр не толькі Першай, але і Другой сусветнай вайны. Прытым асобных мемарыялаў у памяць нямецкіх салдат, якія загінулі на Другой сусветнай вайне, тут не знойдзеш — іх імёны толькі часам даюцца на помнікі, прысвечаныя палеглым на Першай сусветнай. Немцы ясна ўсведамляюць, што іх продкі, якія ваявалі пад націсцкім кіраўніцтвам, не былі героямі, і толькі тыя з іх, хто былі прызваны ў войска не па сваёй волі, і загінулі, не здзейсніўшы вайсковых злычынстваў, могуць таксама лічыцца, у пэўным сэнсе, ахвярамі злычынства гітлераўскага рэжыму.

Візіт групы прапыаў неўзабаве пасля яшчэ адной памятнай даты, важнай менавіта для Берліна. За тыдзень перад тым, 9 лістапада, адзначалася трыццатая гадавіна падзення Берлінскай

Культура памяці вайны і мір пакаяння

сцяны, якая падзяляла горад на дзве часткі на працягу 28 гадоў, з 1961 па 1989. Пра трагедыю горада, падзеленага ў пасляваенныя гады паміж Федэратыўнай Рэспублікай Германія і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай, распавядае мемарыял Берлінскай сцяны — гэта адзін з найлепшых захаваных участкаў колішніх памежных умацаванняў паміж усходнім і заходнім Берлінам. Мемарыял ушаноўвае таксама памяць аб людзях, якія загінулі альбо былі забітыя, спрабуючы перасекчы сцяну. Асабліва расчужаюць і адначасова выклікаюць жах і неразумненне расповеды экскурсавода аб лёсах самых маленькіх ахвяр сцяны — дзяцей, якія выпадкова трапілі ў памежную зону, альбо патаналі ў каналах ля сцяны, пакуль супрацоўнікі ратаўнічых службаў не маглі ім дапамагчы, самі баючыся трапіць у зону абстрэлу памежнікаў.

Сцяна нечакана пала ў 1989 у выніку шматлікіх пра-

падалёк ад цэнтральнай гарадской плошчы Аляксандраплац стаіць як нічога ніякага помнік Марксу і Энгельсу. Берлін паказвае прыклад спакойнага стаўлення да сацыялістычнага перыяду сваёй гісторыі — прыкметы і сімвалы гэтай эпохі берлінцы не імкнуцца вынішчыць дашчэнт. Зусім іншае стаўленне — да сімвалікі нацызму, за злычынствы якога сучасныя немцы адчуваюць пэўную віну.

МЕСЦЫ ПАМЯЦІ

Адзін са знішчаных, але не забытых сімвалаў нацы-

На здымках: Портрэт Анны Франк у берлінскім дварыку; падмуркі колішніх будынкаў СС і гестапа ў Берліне, на фоне — фрагмент Берлінскай сцяны і будынак былога націсцкага міністэрства авіяцыі; фота Кацярыны Карабцовай, вывезенай на прымусовую працу ў Германію з Лагойскага раёна — у Вайсковым музеі ў Дрэздэне.

цага рэжыму — колішні квартал, дзе размяшчаліся ўпраўленні гестапа і СС. Будынкi гэтых злычынных арганізацый былі пашкоджаны яшчэ бамбардзіроўкамі ў апошнія месяцы вайны, а пасля яе заканчэння зруйнаваны дашчэнт — засталіся толькі фрагменты падмуркаў. Але ў 2010 годзе тут быў збудаваны выставачны цэнтр "Тапаграфія тэрору", які расказвае аб гісторыі і злычынствах націсцкіх карных органаў. Так, увага тут засяроджана менавіта на злычынствах — наведвальнікі экспазіцыі паглыбляюцца ў іх побыт і псіхалогію, каб зразумець, што прыводзіла законапааслухмянных і знешне прыстойных службоўцаў да выканання бесчалавечных і злычынных загадаў, у выніку якіх гінулі часта дзясяткі, сотні ці нават тысячы ні ў чым не вінаватых людзей.

Уражваюць лёсы злычынцаў — многія з іх так і не панеслі пасля вайны заслужанага пакарання, альбо атрымалі не такія вялікія тэрміны зняволення, як належала б у адпаведнасці са здзейшанымі ім учынкамі.

У частцы экспазіцыі, прысвечанай націсцкаму тэрору на акупаванай тэрыторыі СССР, часта згадваецца Беларусь — вось здымак яўрэяў з магілёўскага гета, вось фота айнзакхаманды ў Магілёве, якая адказвала за эксперыменты па знішчэнні людзей з дапамогай газу, а вось — кіраўнік СС Генрых Гімлер падчас візиту ў Мінск... У Берліне памятаюць пра Беларусь і не хаваюць праўды пра злычынствы нацызму, здзейшаных ў тым ліку і над нашым народам.

Не забываюць, аднак, немцы і пра свае ўласныя траўмы. На ўкрайку Берліна

пабыты — перад вачыма будуць узнікаць сцены, разьграняныя акцёрамі, прычым ствараецца поўная ілюзія прысутнасці — глядач можа азірацца па баках, рухацца, а віртуальная карціна будзе атачаць яго па-ранейшаму. З дапамогай сродкаў дапоўненай рэальнасці, трымаючы ў руках планшэт з усталяванай адмысловай праграмай, наведвальнік можа прайсціся па асобнай зале, дзе на падлогу выведзена спадарожнікая карта Берліна, і на пэўных кропках маршруту даведзана пра эпідыю, звязаную з гісторыяй спецслужб, пачуць запісы праслушкі "Штазі" альбо пабачыць здымкі, зробленыя схаванай камерай.

ДЗЁННІКІ І БІЯГРАФІІ

Асобная старонка гісторыі і культуры Германіі, якой сёння надаецца

ца багата ўвагі — яўрэйская. У краіне, дзе распачаўся Халакост, імкнучыся не забываць як аб сумных і трагічных старонках нямецка-яўрэйскіх дачыненняў, так і аб ранейшых стагоддзях мірнага суіснавання двух народаў. Супрацоўнікі Яўрэйскага музея ў Берліне пазнаёмлілі ўдзельнікаў семінара з шэрагам інтэрв'ю-праектаў, прысвечаных гісторыі яўрэяў у Германіі і не толькі. Так, старонка "12 з 12000" пра гісторыю тузіну салдат-яўрэяў паказвае лёсы дванаццаці тысяч нямецкіх яўрэяў, якія ваявалі падчас Першай сусветнай вайны — бо нацысты пасля імкнуліся ўсяляк замоўчыць, што яўрэі на той вайне гінулі за Германію гэтак жа, як і немцы. Яшчэ адзін праект пад назвай Jewish Places ("Яўрэйскія мясціны") — гэта інтэрактыўная карта, на якую нанесены месцы, звязаныя з гісторыяй яўрэяў у Германіі і па ўсёй Еўропе, тут пазначаны і некалькі адрасоў у Мінску.

Тэма нямецкіх яўрэяў і Халакосту працягваецца і ў берлінскім Цэнтры Анны Франк. Установа называецца ў гонар дзяўчынкі, якая ў гады акупацыі вяла знакаміты дзёнік, а ў 1945 годзе, ва ўросте 15 гадоў, загінула ў канцлагеры. Экспазіцыя цэнтра арыентаваная на дзяцей і падлеткаў, яна ў прастай і даступнай форме распавядае і паказвае гісторыю сям'і Франк, прычым у экспазіцыі прысутнічаюць не толькі гістарычныя рарытэты,

але і звычайныя сучасныя прадметы побыту, якія дазваляюць юным наведвальнікам адчуць сувязь гісторыі 75-гадовай даўніны з сучаснасцю. Каб дзеці маглі самі даць сабе рады з разуменнем гістарычных тэрмінаў, кожнаму выдаюць гласарыі — кніжачку, у якой тлумачацца складаныя паняты. Дарэчы, уся прастора цэнтра таксама арыентаваная на даступнасць для людзей з абмежаванымі магчымасцямі, многія дэталі экспазіцыі распісаны на ўспрыняць людзям з праблемамі слыху і зроку. Між іншага, досвед Цэнтры Анны Франк прымушае задумацца аб стварэнні аналагічных экспазіцый паводле дзённікаў юных сведак акупацыі і ўдзельнікаў антынацісцкага супраціву, якіх многа захавалася і ў Беларусі.

ПРА ВАЙНЫ БЕЗ ГЕРАІЗАЦЫІ

Акрамя Берліна ўдзельнікі семінара наведвалі таксама Дрэздэн — горад на паўднёвым усходзе Германіі, які падчас вайны меў не менш трагічны лёс, чым Берлін. Адной з галоўных і найболей трагічных старонак гісторыі горада зрабілася сумнаведомая бамбардзіроўка авіяцыяй саюзнікаў, якая адбылася ў лютым 1945 года — у выніку Дрэздэн быў разбураны больш чым напалову. Тым не менш, пасля вайны гістарычныя і архітэктурныя помнікі горада былі дбайна адноўлены, і сёння тут многае працягвае нагадваць аб саксонскіх курфюрстах, адзін з якіх, Аўгуст II Моцны, быў пэўны час і каралём Рэчы Паспалітай.

У дрэздэнскім Вайскова-гістарычным музеі ўзброеных сіл Германіі аб бамбардзіроўцы нагадае экспазіцыя, дзе на тэрасе з відам на горад размешчана вільчатая плітка з Дрэздэна, на якой захаваліся сляды ад бомб і асколкаў. А побач — падобная плітка з польскага горада Велюна, які першым пацярпеў ад нямецкіх бомб у верасні 1939-га, далей — плітка са слядамі баёў са Сталінграда... Наогул, асноўная ідэя, якую імкнучыся давесці стваральнікі музея — што вайна аднолькава страшная і бязлітасная для ўсіх яе ўдзельнікаў. Музей распавядае не толькі і не толькі аб храналогіі стварэння і развіцця нямецкай арміі, яе перамогах і паразях — колькі аб прыродзе вайны і яе ўплыў на грамадства. Асобныя раздзелы экспазіцыі прысвечаны аалостраванню вайны ў мастацтве, вайне ў дзіцячых гульнях і ішчак, прымяненню падчас вайны дзяціннай тэхнікі і жывёлаў... Вайна тут паўстае зусім не ў прывабным святле. А ці можа быць іначэй?

Віцебск. Лістапад 1919 года. Вялікая аўдыторыя Віцебскай народнай мастацкай вучэльні поўная навучэнцаў, сярод іх таксама відаць і нямаля выкладчыкаў. Усе з неярпліваасцю чакаюць лектара. І вось ён уваходзіць — на выгляд гадоў сарака, невялікага росту, мажанага целаскладу, Гэта Казімір Малевіч — знакаміты мастак, вядомы стваральнік новага напрамку ў абстрактным жывапісе “супрэматызму”, аўтар нашумелага “Чорнага квадрата”.

хапіўся маляваннем, таму не выпадае, што, калі ў Віцебску ў 1918 годзе адкрылася Народная мастацкая вучэля, ён паступіў у гэтую навучальную ўстанову, дырэктарам якой у той час быў Марк Шагал.

Ну, а цяпер, з прыездом у Віцебск Малевіча, Суецін поўнаасцю захапіўся яго тэорыяй супрэматызму. Калі Малевіч разам з Верай Ермалавай у рамках Віцебскіх свабодных мастацкіх майстэрняў, як з 1920 года стала называцца Народная вучэля (з 1922 года Мастацка-практычны інстытут), арганізаваў аб’яднанне УНОВИС (абрэвіятура з

сам сябе менаваў, Эль Лісіцкі. З ім Суецін пазнаёміўся яшчэ да прыезду ў Віцебск Малевіча. Дарэчы, менавіта Лісіцкі запрасіў Малевіча ў “беларускі Парыж”. Тут ён пад уплывам заснавальніка супрэматызму захапіўся гэтым напрамкам у мастацтве і паспрабаваў перавесці яго ў аб’ём. У Віцебску Лісіцкі стварае свае “проўны” — аксанаметрычныя выявы розных геаметрычных цел, якія знаходзяцца ў раўнавазе або абаліраюцца на цвёрдае падножжа, ці як бы лунаюць у касмічнай прасторы. Менавіта Лісіцкі захапіў Суеціна працай над аб’ёмнымі супрэматычнымі формамі.

іншую прыроду адчування свету па-за светлавымі якасцямі”. Сам Суецін ствараў аб’ёмныя мадэлі—“архітэктонны”, якія потым прывялі яго да распрацоўкі нейкага супрэматычнага архітэктурнага ордэра.

У 1922 годзе Мікалай Суецін быў адным з адзінаццаці навучэнцаў, якія склалі першы і адзіны выпуск Віцебскага мастацка-практычнага інстытута. Але да гэтага часу Віцебск ужо пакінулі і Малевіч, і Лісіцкі, і многія з некалі прыхаўшых сюды маскоўскіх і петраградскіх мастакоў. Адрэзана працай над аб’ёмнымі супрэматычнымі формамі.

Мікалай Суецін. “Сялянка з пілоў”.

Самы паслядоўны вучань Малевіча

100 гадоў з дня той лёсавызначальнай сустрэчы

ЗНАЁМСТВА З МАЙСТРАМ

Толькі пазаўчора ён прыхаў з Масквы ў Віцебск, і вось ужо чытае сваю першую лекцыю, якая ва ўсіх тут выклікае вялікую цікавасць. Мастак пачынае гаварыць — спачатку спакойна, нягучна, потым усё больш распяляючыся, голас яго гучыць усё грамчэй і ўсё больш упэўнена. Ён гаворыць пра сваю тэорыю супрэматызму, пра тое, што ўсе рэчы, увесь наш свет павінны апрагнуцца ў супрэматычныя формы, гэта значыць тканіны, шпалеры, гаршчкі, талеркі, мэбля, вывескі — карашэй, усё павінна быць з супрэматычнымі малонкамі як новай формай гармоніі. Амаль усе прысутныя слухаюць прамоўцу, затаіўшы дыханне. Толькі некаторыя іранічна ўсміхаюцца. Сярод тых, хто з першых слоў Малевіча захоплены яго думкамі, яго ідэямі — дваццаціп’яцігадовы навучэнец вучэльні Мікалай Суецін. Менавіта яго потым будучы называць самым паслядоўным вучнем Малевіча. Сёння ж ён бачыць майстра ўпершыню, але яго сэрца цяпер аддана яму назаўжды.

Мікалай Суецін.

рускай *Утвердители нового искусства*), Мікалай сярод першых уступае ў гэтае аб’яднанне. Разам з іншымі членамі УНОВИСа ён удзельнічае ў падрыхтоўцы святочнага ўпрыгожвання горада, стварае праекты вывесак, робіць афармленне кафэ, сталовых, магазінаў. У 1920 — 1921 гадах удзельнічае ў выставах УНОВИСа ў Віцебску, у 1921 — 1922 — у Маскве.

Сучасны мастацтвазнаўца лічаць, што Суецін адзіны з вучняў Малевіча, хто пранікнуў у сутнасць яго метаду і рэалізаваў яго. Аднак пры адданасці прыніпам супрэматызму кампазіцыі Суеціна адрозніваюцца большым дынамізмам у параўнанні з класічнымі работамі настаўніка. Часта яны пабудаваны па дыяганалі і ўспрымаюцца як рух у нейкай ідэальнай прасторы. Суеціна прываблівалі свабодная абстракцыя, геаметрычныя формы, якія ўзбагачаюцца жывасцю мазка. Свае беспрадметныя кампазіцыі ён асэнсоўваў як падставу для ўніверсальнага пераўтварэння акаляючых чалавека рэчывых форм.

ЯШЧЭ АДЗІН НАСТАЎНІК

Аднак у Віцебску, акрамя Малевіча, быў яшчэ чалавек, якога Суецін лічыў адным з галоўных сваіх настаўнікаў. Гэта Лазар Лісіцкі, ці, як той

З Казімірам Малевічам і Іл’лей Чашнікам. 1928 год.

“Кампазіцыя”.

Дызайн чыгуначнага вагона са знакам УНОВИСА.

Мікалая цікавілі нюансы асвятлення гэтых форм. “Даючы тую ці іншую асветленасць супрэматычнай аб’ёмнай форме, — адзначаў Суецін, — заўсёды бачыць, што святло і цень тут прысутнічаюць у нейкай залежнасці адно ад аднаго. Прычым іх залежнасць іншая, чым пры ўспрыманні свету аб’ектаў. Святло і цень робяцца не элементамі святла на каршыне, а тымі сродкамі, якія адкрываюць нам

ма з’ехалі ў Петраград, дзе чакаў іх былы выкладчык Казімір Малевіч. Паехаў у паўночную расійскую сталіцу і Мікалай Суецін.

ПАСЛЯ ВІЦЕБСКУ

Па прыездзе ў Петраград Суецін пачынае як мастак працаваць на Дзяржаўным фарфоравым заводзе і адначасова ў створаным Малевічам Інстытуце мастацкай культуры (ГИНХУК). У

1925 годзе Мікалай узнаваў яго Адзел матэрыяльнай культуры, дзе займаўся праблемамі супрэматызму, аналізуючы новыя формы мастацтва. Аднак у 1926 годзе інстытут быў са скандалам зачынены, і Мікалай на пэўны час прысвячае сябе жывапіснай творчасці. Кіруючыся прыкладам Малевіча, ён пераходзіць ад чыстай абстракцыі супрэматызму да “метафізічных”, умоўна-знакавых фігуратыўных вобразаў. У канцы 1920-х — пачатку 1930-х гадоў ён стварае жывапісныя “сялянскія цыклы”, якія ўключаюць такія каршыны, як “Сялянкі”, “Снапы”, “Жанчына з пілоў”, “Мужык” і іншыя. Гэтыя работы мастака экспануюцца на выставах “Мастак РСФСР за 15 год” у Ленінградзе (1932) і Маскве (1933).

Але Суецін не пакідае і працу на фарфоравым заводзе, галоўным мастаком якога становіцца ў 1932 годзе. Тут ён займаецца стварэннем новых форм вырабаў, у афармленні якіх выкарыстоўвае не толькі супрэматычныя малонкі, але і фігуратыўныя кампазіцыі. Пры гэтым мастак заўсёды імкнецца, каб дэкаратыўнае афармленне арганічна ўпісвалася ў форму рэчы. Да таго ж формы фарфоравых вырабаў, якія ствараў Мікалай, часам неслі на сабе рысы тых “архітэктонных”, якімі ён займаўся яшчэ ў Віцебску.

СМЕРЦЬ НАСТАЎНІКА

У 1935 годзе памёр Казімір Малевіч. Як і іншыя яго вучні, Суецін шырока перажываў адыход настаўніка. Разам з мастаком Канстанцінам Раждзесвенскім ён арганізаваў “супрэматычны абрад” пахавання майстра. Ён жа выканаў супрэматычны саркафаг-архітэктон у чорных, белых і зялёных тонах. Мікалай таксама зрабіў помнік у выглядзе куба з нанесеным на

яго квадратам, які быў пастаўлены на магіле Малевіча ў Падмаскоўі, каля вёскі Нямчынаўка. Аднак у часы Вялікай Айчыннай вайны помнік быў знішчаны (адноўлены ў 1988 годзе).

ВЫСТАВЫ І ФАРФОР

У 1930-я гады Суецін актыўна працуе па афармленні выстаў. Ён становіцца галоўным мастаком савецкіх павільёнаў сусветных выстаў у Парыжы ў 1937 годзе і ў Нью-Ёрку ў 1939. З гэтага часу ён змяняе свайго віцебскага настаўніка Лазара Лісіцкага ў ролі кіраўніка самых важных экспазіцыйных работ за мяжой. Настаўнік за гэта на свайго вучня не пакрываўся, а, наадварот, благаславіў яго на гэтую працу. Але неўзабаве пачынаецца Вялікая Айчынная вайна, якую Суецін правёў у блакадным Ленінградзе. Пасля зняцця блакады Мікалай кіруе стварэннем вялікай выставы “Геранічна абарона Ленінграда”, што стала асновай Музея геранічнай абароны Ленінграда, які існаваў да 1949 года. У пасляваенны час Суецін працягвае працаваць галоўным мастаком Ленінградскага фарфоравога завода. На гэтай пасадзе ён застаецца да самай сваёй смерці 22 студзеня 1954 года.

Прайшло больш за трыццаць гадоў, як Мікалай Міхайлавіч пакінуў Віцебск, але тое, што ён набыў у Віцебскім мастацка-практычным інстытуце, калі вучыўся ў Малевіча і Ермалавай, калі быў сябрам УНОВИСа, адбілася на ўсёй яго наступнай творчасці — ці то калі ён ствараў свае фарфоравыя рэчы, ці то афармляў вялікія выставы, ці то пісаў жывапісныя палотны. Заўсёды Суецін памятаў, што ён выхаванец віцебскай мастацкай школы — школы, якая ў 1920-я гады была наперадзе ўсёго свету.

Якаў ЛЕНСУ,
кандыдат
мастацтвазнаўства

Муза з кінакамерай “Аймо”

(Працяг. Пачатак у №№ 43 — 47)

БОМБЫ Ў ШПУЛЮ СТУЖКІ

Гартаю першы том выдатнага каталога-даведніка з не вельмі дакладнай назвай “Усе беларускія фільмы” — бо трэба было б яго назваць “Усе фільмы кінастудый...” Ды не пра тое пакуль гаворка.

Але перад тым, я працягваю аповед, варта патлумачыць адно слоўца з прафесійнага слэнгу мінулых эпох. Дык вось, “частка” — гэта шпуля стужкі ў 300 метраў і хронаметражом у 10 хвілін. Поўнаметражны фільм — каля 8 — 10 частак.

Цяпер да справы. Чытаю ў каталозе-даведніку:

“1928 год: фільмы “Гришка-свинопас” — не захарніліся... “Джентльмен і петух” — захарніліся без 4, 5 і 6-й частей на украінском языке... “Песня весны” Гардіна — не захарніліся... яго же “400 миллионів” — не захарніліся.

1929 год: фільмы “Отель “Савой” Файнціммера — не захарніліся... “Сосны шумят” — не захарніліся.

1930 год: фільмы “Настоящая жизнь” — захарніліся без 2 і 4-й частей... “Ненависть” Тарича — захарніліся без 3, 4, 6, 7 і 8 частей... “Рубикон” Вайнітока — не захарніліся... “Хамелеон” — не захарніліся... “Хромоножка” — захарніліся без 5 і 6-й частей.

1931 год: фільмы “Враг у порога” — не захарніліся... “Высота 88,5” Тарича — не захарніліся... “Кто лучше” — не захарніліся... “Солнечный поход” Корш-Сабліна — не захарніліся... “Ураган” Вайнітока — не захарніліся... “Честь” — не захарніліся.

1932 год: фільмы “Беглецы” Тарича — не захарніліся... “Боям навстречу” — захарніліся без 1-й часті... “Печаль времени” — захарніліся без 2-й часті... “Слава мира” Вайнітока — не захарніліся... “Счастье” Файнціммера — не захарніліся.

1933 год: фільмы “Дважды рожденный” — захарніліся без 2-й часті... “Кто твой друг” — не захарніліся... “Первая любовь” — не захарніліся.

1934 год: фільмы “Золотые огни” Корша — не захарніліся... “Полесские робинзоны” — захарніліся без 5 і 6-й частей.

1935 год: фільм “Инженер Гоф” — не захарніліся.

1936 год: фільм “Днепр в огне” — не захарніліся.

Атрымаўшы, знікла амаль палова прадукцыі студыі “Белдзяржкіно” больш чым за дзесяцігоддзе яе працы? Як гаворыцца, беззваротна “канула ў Лету”? Што ж здарылася?

А тое, што пераламіла лёс кожнага грамадзяніна СССР на досветку 22 чэрвеня 1941 года: вайна.

Ленінград абкружылі фашысты, абстрэльвалі, бамбілі. Задача ў іх была дакладная і простая: сцерці горад з аблічча зямлі. Бомбы трапілі і ў фільмасховішча “Белдзяржкіно”.

Амаль з самага пачатку нямецкай навалы Мінск таксама жудасна бамбілі, у тым ліку і ў раёне недабудаванай кінастудыі. Пацярпела фільматэка — акурта яе паспелі перавезці з Ленінграда.

Сумная паралель: складецца ўражанне, нібы

ў мароз і голад у блакдным горадзе выконвалі 7-ю Ленінградскую сімфонію ленінградца Шастаковіча. Памяць пра работнікаў кінастудыі “Ленфільм” і “Белдзяржкіно”.

Корш, апрагнуўшы ванную форму, стаў рэжысёрам франтавай кінахронікі. Але пакідаючы Ленінград, ён прыхапіў 13 эскізаў Білібіна, — канешне ж, з надзеяй на ажыццяўленне праекта адразу ж пасля вельмі хуткай перамогі. Тады яшчэ гучала ўвусшту тая даваенная фраза Варашылава: “на тэрыторыі ворага, малой крывёю”.

Да 95-годдзя беларускага кіно

тографам нам давядзецца рабіць тое самае.

Перад самай вайной ігравую кароткаметражку “Песня пра сяброўства” завяршыў рэжысёр Сяргей Спашноў. Гэта быў той жанр, у якім ён працягне здымаць і пасля вайны: лірычная камедыя.

Сігізмунд Наўрошкі зняў поўнаметражную карціну “Сям’я Януш” паводле малдазаумедага — прынамсі, у перакладзе энцыклапедыі — сцэнарыя Яўгена Памешчыкава. Але гэтае шкоднае

Лукава “Два байцы”. З песнямі “Цёмная ноч” і “Шаланды, поўныя кефалі”, якія і на фронце, і ў тыле з голасам Марка Бернеса імгненна сталі не проста хітамі, а, па сутнасці, народнымі.

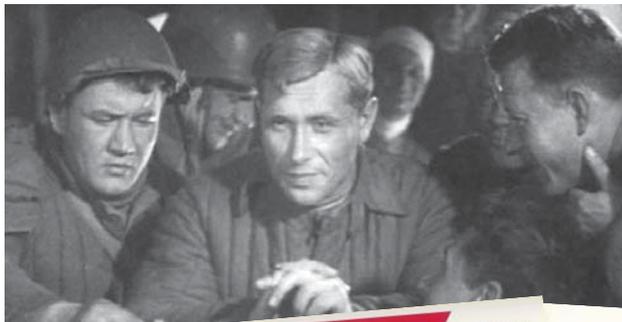
ПРЫТУЛАК У ЭВАКУАЦЫІ

І тут варта адзначыць, што нават у тыя шалёныя часіны ўлады разумна захоўвалі творчыя кадры. У Алма-Ату, у глыбокі тыл,

пазітар Мікіта Багаслоўскі, які напісаў песню “Ты ждэш, Лизавета...”, якая таксама хутка стала лічыцца народнай... Акцёраў у эвакуацыі часам не хапала, і Барыс Чырковы ў “Пархоменку” іграў як станоўчую ролю, так і Баську Махно.

ЖАХ І АДЧАЙ

Дый што тут казаць, калі нават ужо сусветна вядомы на той час драматург і рэжысёр Бертольд Брэхт ратаваўся ад нацыстаў у глыбініцы

Кадры з фільмаў “Два байцы” і “Аляксандр Пархоменка”.

здалелі эвакуаваць частку кінаматаграфістаў з Ленінграда, Масквы, а таксама са студый акупаваных гарадоў — Мінска, Кіева, Адэсы, Ялты.

У Алма-Аце мне давялося пабываць гадоў праз сорак пачатку пабліскавала зарава вайны.

Але пачалася вайна сапраўная, і абодва фільмы ці то згарэлі — як мноства астатніх беларускіх — ці то папросту некуды згінулі. Карацей, не захаваліся.

Няскончаныя расійскія фільмы, — да прыкладу, “Свінарка і пастух” Пыр’ева, “Іван Жалівы” Эйсэнштэйна — тэрмінова даздымаліся. Ледзь не пад бомбамі.

А ўжо ў гады вайны кінаматаграфісты выпускалі фільмы-канцэртны з патрыятычнай тэматыкай: “Баявыя кіназборнікі”, у якіх карыкатурна высмейваліся фіюрэ і яго ванкі.

Выходзілі і мастацкія фільмы: “Чалавек 217”, каляровы “Іван Нікулін — рускі матрос” з Іванам Пераверзевым, “Вясёлка” з Наталляй Ужвій, “Сакратар райкама” з Васілём Ваніным... І, вядома, шэдэўр Леаніда

для нашага кіно прозвішча мы запомнім. І адзначым: у сюжэце ўжо быццам пабліскавала зарава вайны.

Але пачалася вайна сапраўная, і абодва фільмы ці то згарэлі — як мноства астатніх беларускіх — ці то папросту некуды згінулі. Карацей, не захаваліся.

Няскончаныя расійскія фільмы, — да прыкладу, “Свінарка і пастух” Пыр’ева, “Іван Жалівы” Эйсэнштэйна — тэрмінова даздымаліся. Ледзь не пад бомбамі.

А ўжо ў гады вайны кінаматаграфісты выпускалі фільмы-канцэртны з патрыятычнай тэматыкай: “Баявыя кіназборнікі”, у якіх карыкатурна высмейваліся фіюрэ і яго ванкі.

Выходзілі і мастацкія фільмы: “Чалавек 217”, каляровы “Іван Нікулін — рускі матрос” з Іванам Пераверзевым, “Вясёлка” з Наталляй Ужвій, “Сакратар райкама” з Васілём Ваніным... І, вядома, шэдэўр Леаніда

знішчэнне артэфактаў гісторыі беларускага кіно было адной з галоўных задач фашысцкага Люфтвафэ.

СЛЯДЫ “ВЯРНІДУБА”

А што ж з праектам Уладзіміра Корш-Сабліна і Івана Білібіна, пра які мы пачалі распавядаць у папярэдняй серыі? Ужо ж пачаліся падрыхтоўчыя работы па запуску кіналегенды “Каваль-вярнідуба”! Што з білібініскімі эскізамі?

Са словамі “З цвярдзіць у асідзе не бегуць” мастак алмовіўся пакінуць абкружаны ворагам Ленінград. Ён падзеліць лёс соцен тысяч яго жыхароў: памрэд голду ў першую ж блакадную марозную зіму — у лютым 1942-га. Пахаваны ў безыменнай магіле на Смаленскіх могілках разам з членамі Акадэміі мастацтваў, а памяць аб ім — мастацтва “Піскароўскія могілкі”.

Там жа, на Піскароўскіх, ушаноўваецца памяць загінулых скрыпача і трамбаніста джаз-аркестра Якава Скамароўскага, які запісаў музыку да беларускіх фільмаў. Музыкантаў, што

Калекцыя ўключае тры эскізы дэкарацый, дзесяць эскізаў касцюмаў, частка з іх чорна-белыя. Дванаццаць знаходзяцца сёння ў Мінску ў кватэры вядомых кінаматаграфістаў. Адзін у мяне, падпісаны мастаком. Ініцыялы “И. Б. 41” — дата — і яго записка “Краски”. Гэта эскіз аправахі нейкага гарбатага чудзілі з доўгімі пазногтымі.

Расійскія “білібізнаўцы” нават не задаліся, што эскізы Івана Якаўлевіча знаходзяцца ў Мінску. Творы ніколі нідзе не выстаўляліся. Іх усе разам можна ўбачыць толькі ў маім фільме 2000 года “Разам з ім”, прысвечаным 100-годдзю з дня нараджэння майго кінамастаўніка, народнага артыста СССР Уладзіміра Уладзіміравіча Корш-Сабліна.

РЭКАНСТРУКЦЫЯ СТРАЧАНАГА

Навукоўцы-медывявісты дбайна рэканструюць культуру старадаўняй Русі да татара-мангольскага нашэсця — па дробных, пачуццэацальных, фрагментах. У выпадку з даваенным беларускім кінама-

Уладзімір АРЛОЎ,
кінарэжысёр
Фота з архіва аўтара
і з Сеціва

Працяг —
у наступных нумарах “К”.

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст."; "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст."; "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст."; "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст."; "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.". Новы раздзел — "Сусвет Язэпа Драздовіча".

Выставы:

- Выстава "Аман: жамчужына Усходу. Раменная спадчына" з калекцыі Нацыянальнага музея Султаната Аман — да 19 студзеня 2020 года.
- Выстава "Рускі імпрэсіянізм" — да 10 студзеня 2020-га.

Юбілейная выстава магілёўскага мастака Юрыя Несцерака "Прысвячэнне малой радзіме" — да 1 снежня.

- Выстава "Шрага Царфін. Рух да святла" — з 6 снежня да 19 лютага 2020-га.
- Выстава "Заўсёды гатовы, храбрствуючы..." Мастак і вобраз Прыорыі і абразы XVIII — XIX стст. — з 6 снежня.
- Выстава "Прашу прыняць у дар..." (дары і бескарыслівыя перадачы музею. 1999 — 2019) — да 12 снежня.

Філіялы музея

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАў. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Інтэр'еры шляхецкай сядзібы".
- "Жыццё і творчасць Валенціны Ваньковіча".
- "Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Повязь часоў", якая знаёміць з багаццем вобразнай традыцыянага ручніка.
- Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтва паясоў альбо саломаліценні (на выбар) — кожную нядзелю. Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:

- Абноўленая экспазіцыя "Старажытная Беларусь".

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1. Тэл./факс: 334 11 56.

- 30 лістапада — "Мадам Батэрфлі" (опера ў 3-х дзеях) Дж.Пучыні. Дырыжор — Андрэй Галанаў.
- 1 снежня — "Ор і Ора" (хараграфічная прытка аб каханні ў 2-х дзеях) М.Крылова. Дырыжор — Іван Касцяцін. Пачатак а 18-й.
- 3 — "Чароўная флейта" (опера ў 2-х дзеях) В.А.Моцарта. Дырыжор — Іван Касцяцін.
- 5 — Канцэрт "Ці дзень пануе" (романсы і дуэты П.І. Чайкоўскага). Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ОЖИВУ НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

Проспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

кіёскі "Белсаюздрук"

ст.м. "Наміга", вул. М. Багдановіча.

Проспект Пераможаў, 5.

Вуліца Рабкораўская, 17.

Проспект Незалежнасці, 68, В.

Вуліца Лабанка, 2.

- "Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы".
- Бестарміновая акцыя "Адзіны білет", якая дазваляе мінчанам і гасцям стапіць наведаць музей і яго шэсць філіялаў, набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.
- Аўтарскі праект Ахрэма Белаварова VKL3D.
- Акцыя "Воляе п'яніна" — кожны дзень з 16.00 да 19.00.

Выставы:

- Выстава "Беларусь: адраджэнне духаўнасці".
- Выстава "Ад рускага дэнарыя да беларускага рубля".
- Выстава "Захавальнікі памяці: музеі і калекцыянеры" — да 1 снежня.
- Выстава "Усход — Запад" (калекцыя твораў усходняга і заходнеўрапейскага мастацтва князёў Дандуковых-Карсаковых — да 12 студзеня 2020-га.
- Выстава па выніках XVI Латвійскага трыенале медальернага мастацтва — да 12 снежня.
- Навагодні выставачны праект "Музей ёлачных цацак" — з 6 снежня да 20 студзеня 2020-га.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І ЗЭДУ РСДРП
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а.
Тэл.: 290 68 47.

- Абноўленая экспазіцыя "Гісторыя сацыял-дэмакратычнага руху канца XIX — пачатку XX стст."
- Выстава ёлачных цацак савецкага перыяду "У госці да казкі" — з 7 снежня да 14 студзеня 2020-га.
- Інтэрактыўная выстава "Гульні розуму" — да 1 снежня.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАўНАСЦІ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя "Сучасная гісторыя Рэспублікі Беларусь: 1991 — 2017 гг."
- Выстава "Беларускі рубель. Гісторыя ў чвэрць стагоддзя" — да 21 снежня.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.

Экспазіцыі:

- "Сезонныя змены".
- "Вадаёмы і насельнікі прыбрэжных раслін".
- "Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу".
- "Насельнікі ліставога і змяшанага лесу".

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ "РЭСПУБЛІКАНСКІ ТЭАТР БЕЛАРУСКАЙ ДРАМАТУРГІ"
г. Мінск, вул. Крапоткіна, 44. Тэл./факс: 154 04 44.

- 30 лістапада — "Два чароўныя парасоны" (казка для дзяцей і дарослых) Г.Х.Андэрсена. Пачатак аб 11-й.
- 30 — "Гендарныя выкрутасы" (фантастычная камедыя вар'яцкіх становішчаў) А.Курайчыка. Прэм'ера.
- 1 снежня — "Гісторыя двух сабак" (спектакль для дзяцей і дарослых) Я.Конева. Пачатак аб 11-й.
- 1 — "Бетон" (візуальная паэзія) Я.Карняга.
- 2 — "Афінічны вечары" (сучасная гісторыя) П.Гладзіліна. Спектакль Мінскага абласнога драматычнага тэатра (Маладзечна).
- 3 — "Любы людзей" (трылер) Д.Багаслаўскага. Апошні паказ.

- "Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл".
- Атракцыён "Стужачны лабірынт".
- Атракцыён "Лазерны квэст".

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ
г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

Пастаянныя экспазіцыі:

- Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях;
- Музычная і тэатральная культура Беларусі ў X — XIX стст.;
- "Беларуская музычная культура XX ст.";
- Тэатральная культура Беларусі XX ст."
- Выстава "Масонская калекцыя Вацлава Федаровіча" — да 13 снежня.
- Выстава "Станіслаў Манюшка. 18 гадоў каханна і творчасці ў Вільні" — да 10 студзеня 2020-га.

ГАСЦЁўНЯ УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА
г. Мінск, вул. Старавіленская, 14.
Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава "Вялікія людзі ў фарфоры" — да 15 снежня.
- Майстар-класы:
  - Музейныя заняткі "Тэатральная лялька" для дзяцей 5+.
  - Інтэрактыўныя музейныя заняткі "Асновы акцёрскага майстарства" для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО
г. Мінск, вул. Сьвярдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя "Гісторыя беларускага кінематографу".
- Выстава "Саларыс. Данатас Банініс" — да 8 снежня.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАўНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Часовая экспазіцыя "Вяртаючы час", прысвечаная 75-годдзю музея — да 31 снежня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.

- 4 — "Адамавы жарты" (камедыя) С.Навуменка.
- 5 — "Вар'ятка" (трагіфарс у 2-х дзеях) Н.Пушкінай. Прэм'ера.
- 6 — "Мудрамер" (сатырычная камедыя) М.Матукоўскага. Прэм'ера.
- 7 — "Гендарныя выкрутасы" (фантастычная камедыя вар'яцкіх становішчаў) А.Курайчыка. Прэм'ера.

- Выставачны праект "Час гарбаты" з фондаў музея — да 20 студзеня 2020-га.
- Выстава "Дзёны антычных цывілізацый" — да 15 студзеня 2020-га.
- Гістарычны квэст "Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў". Па папярэдніх заўяўках.
- Ратуша:
  - г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
  - Пастаянная экспазіцыя.
  - Квэст "Выходкі старога захавальніка". Па папярэдніх заўяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія "Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях прас стагоддзі".
- Экскурсія з элементамі дагустайцы "У госці да Пана Каханку".
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дагустайцы "Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дагустайцы".
- Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дзяці "Інтрыг Купідона".
- Музейныя камунікатывныя праграмы: "Табе, нашчадак, у добры дар...", "Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак", "Капрызы моды ракако".
- Квэст "Белы слон".
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія "Чароўная гісторыя ў Мірскім замку".
- Правядзенне вясельных цырымоні, святкаванне гадавіны вясяля.
- Музейная фоталяўкоўка.

ДЗЯРЖАўНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА
г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

Экспазіцыі:

- "Якуб Колас. Жыццё і творчасць".

- Экспазіцыя "Склен" на сядзібе Якуба Коласа.
- Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
- Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
- Музейныя майстар-класы і заняткі.
- Мультимедыйны комплекс "Чалавек. Асоба. Час".
- Пешая экскурсія "Мясцінамі Коласа ў Мінску".
- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні "Таямніцы дома Песняра".

АКЦЫІ:

- "Самы лепшы дзень" (дзень нараджэння ў музей).
- Вішнаванне ад музея, фотасесія "У дзень вясяля — у музей!"

ЗАСЛУЖАНЫ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКІ ТЭАТР "ЛЯЛКА"
г. Віцебск, вул. Пушкіна, 2. Тэл.: (8-0212) 36 32 50.

- 30 лістапада — "Ямелева шчасце" (жартоўнае прадстаўленне па матывах рускіх народных казак).
- 1 снежня — "Брэменскія музыкі" В.Ліванава, Ю.Эціна. Пачатак спектакляў аб 11-й.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10.
Тэл.: 321 24 30.

- Адноўленая экспазіцыя "Адкрыццё жывапісу"

(візуальная рэтраспектыва творчасці народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва).

- Выставачны праект з цыкла "Асабісты гісторыі" "Мінская прапіска. Частка 1. Happy New Minsk" — да 29 снежня.
- Персанальная фотарт-выстава Тамера Малака "Кандэсанцыя думак" — да 15 снежня.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА
г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- "Мастак. Грамадзянін. Герой". Прысвечана Ганаровому грамадзяніну г. Мінска Міхаліну Савіцкаму.
- "Мінскі губернік. Шляхецкі побыт".
- Выставачны праект "Зоркі ў знакамітасці ў аб'ектыве Алега Лукашэвіча і Аляксандра Аляксеева" — да 8 снежня.
- Выстава "Дамскія штучкі" — да 20 студзеня 2020-га.
- Выстава графічных работ "Графіка года" — да 8 снежня.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША
г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Выставачныя праекты:

- "Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет".
- "Мінск сярод сяброў. Гародні-лабрацімы сталіцы Беларусі".
- "Археалагічныя артэфакты ў XII — XIX стст."

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Пастаянная экспазіцыя.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў, якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

ЭКСПАЗІЦЫЯ "КАРЭТНАЯ"
г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- "Сані • вазок; калыска • брычка; карэта • вуфраж"
- Выстава жывапісу (пастаянная экспазіцыя

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА"

звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас kultura@tut.by!

па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).

- Віртуальная гульніа "Карэтны майстар".

МУЗЕЙ "ЛОШЧЫЦКА СЯДЗІБА"
г. Мінск, праезд Чыжаўскіх, 8-2.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава графікі Эмітра Шапавалава "Папярэвае люстэрка" — да 8 снежня.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЧЫКА СЯДЗІБА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ
г. Мінск, праезд Чыжаўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- "Кола часу" — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

АРТ-ГАСЦЁўНЯ "ВЫСОКАЕ МЫСТА"
г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Выстава скульптуры, графікі і жывапісу Данііла Міле і Аляксея Урублёва "Крыніца" — да 8 снежня.

НАВАГУРДУСКІ ГІСТОРЫКА-КРАЯЗНАУЧЫ МУЗЕЙ
г. Навагрудка, вул. Гродзенская, 2.
Тэл. (8-01597) 2 14 70.

- Пастаянная экспазіцыя: "Гісторыя Навагрудчыны са старажытных часоў да Вялікай Айчыннай вайны". г. Навагрудка, вул. Мінская, 64-66.
- Экспазіцыя: "Музей яўрэйскага супраціўлення на Навагрудчыне".

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА ў НАВАГУРДУК
г. Навагрудка, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

- Пастаянная экспазіцыя: "Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча".
- Пастаянныя выставы: "Святло кухні Міцкевічаў", "Малюнкі селіскага жыцця", "Пан Тадэвуш" праз час і галерэі.

"УНІВЕРСИТЭТ КУЛЬТУРЫ"
г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Выстава мастацкага тэкстылю майстроў Украіны (Роўна) і Беларусі (Віцебск) у межах праекта "Колізаварот/Колобіт" — да 1 снежня.
- Выстава жывапісу "Пад небам Грузіі і Беларусі" — да 8 снежня.
- Выстава твораў Марыі Пляшчун "Хаос маіх думак" — з 2 да 16 снежня.

ПАЛІЦ МАСТАЦТВА
г. Мінск, вул. Казлова, 3.
Тэл./факс: 290 60 10.

- Персанальная выстава Алесі Скарабагатай "Дактыльскапія" — з 30 лістапада да 20 снежня.
- Калектыўная выстава дзевяці аўтараў "Кніга пяску" — да 12 снежня.